

Přítomnost



ROČNÍK IX

V PRAZE 13. ČERVENCE 1932

ZA KČ 2.—

Sletová mosaika

FRANTA KOCOUREK

Cesty mladého Slovenska

B. MÜLLER

Český odborník ve službách pětiletky

Hovory s nakladateli

Sokol a sport

JAN BYK

Co se vyřídilo v Lausanne?

Po sletě — Kdo je nám milejší — Resoluce a interpelace — Nehezský detail ze sletu
Komunisté chtějí jednotnou frontu — Zemědělská krise a proč se nevidí
Pan Hitler nám dodává filmy — Otcové Prahy a podzemní dráha

Půjčovna knih „MÍR“ Praha II, Vladislavova 2. Palác Báňské a hutní

NEJNOVĚJŠÍ ČESKÁ LITERATURA, JAKOŽ I NĚMECKÁ,
ANGLICKÁ A FRANCOUZSKÁ

Odborný ženský lékař **Dr. Vepřovský**,
Praha II., Václavské n. 67. Ord. od 2—5. Telefon č. 268-36.

ING. ANT. KUBÁT

AUTOMOBILOVÉ MOTORY

640 stran. S 380 obrázky v textu. Brož. 80 Kč, váz. 100 Kč.

U knihkupečů.

Nakladatelství **FR. BOROVÝ** v Praze II, Národní 18

*NEVYUŽÍVÁTE RACIONELNĚ SVÉHO VOLNÉHO ČASU K NAČERPÁNÍ
NOVÝCH SIL, NESNAŽÍTE-LI SE ZNÁSOBITI SVÉ VESELÉ CHVÍLE
SPONTÁNNÍ SMÍCH OSVOBOZUJE DUŠI A OSVĚŽUJE TĚLO*

GOLOMBEK & VALENTA:

Trampoty eskymáckého náčelníka v Evropě. V úpravě a s obálkou
E. Milena. 192 stran. — Brožované Kč 24.—, vázané Kč 34.—

EDUARD BASS:

Šest děvčat Williamsonových a jiné historky. V úpravě a s obálkou
Josefa Čapka. — Brožované Kč 20.—, vázané Kč 30.—

HUGO VAVRIS:

František Lelíček ve službách Sherlocka Holmesa. S ilustracemi
O. Sekory. 96 stran. — Brožované Kč 15.—, vázané Kč 27.—

K. R. G. BROWNE:

Rytíř jednoho dne. Přel. Ma-Fa. Obálka O. Mrkvičky. Brož. Kč 20.—, váz. Kč 28.—

FRANK HELLER:

Miliony Marka Pola. Přeložila M. Lesná-Krausová. S obálkou O. Mrkvičky.
Brožované Kč 18.—, vázané Kč 26.—

G. K. CHESTERTON:

Nedůvěra otce Browna. Přeložila St. Jilovská. — Brožované Kč 21.—

EDUARD BASS:

Klapzubova jedenáctka. Povídky pro kluky malé i velké. S kresbami
Josefa Čapka. — Brožované Kč 15.—

JINDŘICH PLACHTA:

Pučálkovic Amina. S ilustracemi a obálkou O. Sekory. Brož. 15 Kč, váz. 25 Kč

KAREL POLÁČEK:

Povídky pana Kočkodána. — Brožované Kč 14.—

KAREL POLÁČEK:

Na prahu neznáma. — *Kouzelná šunka.* — Brožované Kč 12.—

KAREL POLÁČEK:

Hráči. S ilustracemi a obálkou O. Mrkvičky. — Brož. Kč 25.—, váz. Kč 37.—

KAREL POLÁČEK:

Muži v offsidu. S ilustracemi a obálkou A. Pelce. Brož. Kč 35.—, váz. Kč 47.—

KAREL POLÁČEK:

Hedvika a Ludvík. S ilustracemi a obálkou A. Pelce. Brož. Kč 22.—, váz. Kč 34.—

U VŠECH KNIHKUPCŮ A V NAKLADATELSTVÍ

FR. BOROVÝ, PRAHA II., NÁRODNÍ TŘÍDA 18

OBSAH 27. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: ED. VYŠKOVSKÝ: O významu jedné banální pravdy. — O. WEISL: Hitlerismus zblízka. — Hovory s nakladateli. — F. PEROUTKA: O článech, které vzbudily pohoršení. — OTTO RÁDL: Camera obscura. — Dr. LAD. P. PROCHÁZKA: Člověk, jenž šel před svou dobou. — Český odborník ve službách pětiletky. — Mladí na Slovensku. — O čem přemýšlí nezaměstnaný. — Film v prvé osobě, čili divák sám sobě hercem.

Přítomnost

za redakci odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TŘÍDA 18

Telefon číslo 390-51 až 54 — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622

PŘEDPLATNÉ NA ROK Kč 100.—, NA PŮL ROKU Kč 50.—,

NA ČTVRT ROKU Kč 25.—, JEDNOTLIVÁ ČÍSLA Kč 2.—

Užívání nov. známek povoleno řed. pošt a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10/1 1924

TISKEM KNIHTISKÁRNY ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TŘÍDA 62

Sletová mosaika

Ve znamení příprav.

Hučí to ve všech sokolovnách jako v továrnách. Jede se plnou parou, kdekdo zapřažen, tempo se stupňuje, strhává postupně i ty, kdo zůstali na okraji. Hučí to, bije a duní v sokolovnách, ve dvou, ve třech, ve čtyřech šichtách, od maličkých, kteří nejsou ještě jisti v kroku, až po hubené nebo břichaté old boys, všechno se to svědomitě potí pro čest praporu a slávu sletu. Do ulic měst a velkoměst vpadají písně ze sokoloven, jejichž okna jsou ozářena dlouho do noci. Do úderů a potlesků připázení, dopadu, doskoku, do skřípání bradel a hrazd pronikají povely, výkřiky, smích, řady jmen, fráze ze sborů trainovaných k pěveckým závodům, mohutný jednohlas připojený po prvé k prostným mužům, a v několika pražských jednotách i sloky sborové recitace. Na galeriích, zavalených výpary potu zdola z tělocvičny, se hromadí diváci, obdivovatelé, kritici. Zabloudí sem nenápadně i členové z cizích jednot, vyzvědači, kteří přinesou do své mateřské jednoty zprávu, jak to jde tam... Neboť revnivost veliká vládne mezi jednotami jinak bratrskými a sesterskými. A nemůže být ostřejší ostruhy, než když náčelník při náviku prohodí, že v té a té jednotě jsou už o pěkný kus dál!

Ti nejmenší

žáci zahájili vlastní sokolskou sezonu na stadionu a byli první Sokolové, kterým pan president v rámci IX. všesokolského sletu tleskal. U dorostenců, členů a členek je kázeň samozřejmostí, u těch nejmladších dojmá a udivuje jako zázrak: viděli jste kdy mláďata takto poslušná? Z výšky a dálky tribuny vypadá jejich organisovaný projev jako protipřírodní moudrost. Jejich pohyby mluví o primitivní mechanice, oprostěné od úmyslu a programovosti. U nich je cvičení ještě skutečnou hrou, napodobivou radostí.

Jaké lidstvo!

Pod dozorem bratrů-obrů v sedmimílových botách valí se nejranější mládí v červených košíkách pražskými ulicemi a bere s sebou jako nejsilnější proud všechny oči. Chlapci, děvčátka, co budete cvičit za třicet let jako muži a ženy na letenském stadionu a kdo se na vás bude dívat z presidentské lože? Budete moci vyprávět svým dětem a známým: tenkrát, na IX. sletě v roce třicet dva jsme byli v žactvu a cvičili jsme před presidentem Masarykem.

Jaká legenda, až ji, staří, budete vyprávět těm mladším a nejmladším někdy kolem roku 2000!

Nová kariéra sokolského stejnokroje.

Vzpomeňte si na dojem, kterým na vás zapůsobil na pražské ulici v normální, slavnostně nevzrušené době muž v sokolské uniformě. Byla neděle, spěchal kamsi na seřadiště, k oficiální delegaci, muž ve vysokých černých gamaších nebo v holínkách, hnědé čamaře, s červenou košilí upnutou límečkem vysoko na krku a s čepicí ozdobenou perem, trčícím tak nezvykle na mužské hlavě. Čtrnáct poválečných let: jak rychle žitá, jak dlouhá doba

a jaký odstup od uniformy! Jaké zklamání a vystřízlivění ze všeho organisování pod vlasteneckými hesly!

Z tramvaje vystupuje muž v Tyršově čamaře, trochu plachý v tom moři civilistů s očima, prohlízejícíma kriticky a s odstupem jakoby staletým sokolský stejnokroj. Jistě se cítí ve své odlišnosti opuštěn na ulici velkoměsta, i kdyby byl sebe náruživějším a skálopevnějším vyznavačem Tyršových ideí. Ale najednou se ulice začnou plnit muži ve stejnokrojích, ze všech koutů republiky a z několika zahraničních států, muži, ženy, dorostenci, mládež. Jsou všude, kam se podíváte, zaplavují Prahu, vystupují z břehů ulic, vytlačují místy všechno ostatní. V tomto množství, ve zřetelné pospolitosti a jednotě, když vytvořili massu, mění sokolské stejnokroje svou tvářnost: dostávají obsah, pomáhají člověku tam, kam druzí nemohou. Společně s lidmi kteří je nosí, vytvářejí zvláštní ovzduší, dělají novou kariéru.

Není to už rekvizita vytažená z vlastenecké šatny, je to oblek, který možno kritizovat, ale který žije na desetitísících lidech, na starých, ale i na těch mladších a docela mladých mužích a ženách, na našich současnicích, známých i neznámých a přece nejbližších, od nás neodlučitelných, nezbytných národu, republice. Dojem, vzrostlý až do neměřitelných a nejkrásnějších rozměrů při posledním dějství sletového divadla, při sokolském průvodu Prahou.

Trampská oposice.

Ne orlové, ani členové DTJ, ani Federovaných rudých jednot, ale trampové, volní a divocí synové přírody, manifestovali tentokrát proti sokolskému sletu: pokud sami náhodou do Sokola nepatří, projevovali svou ideovou oposičnost jednak tím, že se na letenský stadion nešli podívat — neboť co může nahradit ležení ve trávě na slunci někde u řeky a kamarádký „potlach“ v záři táboráků? — jednak vtipy na bratry Sokoly v trampských časopisech, kde má Sokol místo hned vedle paďoura, nekryje-li se s ním úplně, a konečně také organisovaným projevem trochu tělocvičného rázu: když se vraceli trampové v před-sletovou a sletovou neděli i svátky večer do Prahy, drželi se pohromadě ve skupinách a pochodovali místy husím pochodem po kraji chodníků, proti silnému proudu sokolských cvičenců a diváků. V době posledního sokolského sletu o nich ještě nikdo nevěděl. Dnes už se nemusí nikomu představovat. Jdou hrdým, rozcouraným, docela nesokolským krokem ve svých lehkých střevících, i důkladných botách, jdou s pírkou za stuhou klobouků, které jsou vrcholem individualisace.

Přiliv jiných lidí.

Nepoznáte to, když Praha žije svým obvyklým způsobem: teprve když se do jejích zdí přistěhovalo desetitisíce hostů, uvědomíte si, jak denně potkáváte po celé Praze v tramvajích a na ulicích a v kavárnách stejné lidi. Před tím se vám zdálo, že je těch stálých obyvatelů Prahy nepřehledné množství, že jsou rozmanití a nezařaditelní do jednotného rámce. Teď, když přijelo půl milionu nových lidí, najednou uvidíte, jak všechno normální pražské obyvatelstvo patří do jednoho pytle. Že je to jen málo rozlišená velkoměstská rasa, jejíž typy — s po-

čátku i odlehlé — prostředí sblížilo a vyrovnalo. Tak dobře všechny známe, tolik o nich víme, vždyť jsme to my sami!

Jak docela jiní jsou všichni ti hosté, kterých je víc, než pražských domorodců ve vnitřním městě! Připravili nám jednu z nejzajímavějších sletových podívaných, a nejlepší na tom bylo, že o tom neměli ani potuchy. Nemyslím jen na cizince nebo zahraniční krajany, kteří se přizpůsobili rasám svých nových vlastí. Myslím hlavně na naše venkovany, zhruba dvojího druhu: v sokolském stejnokroji a v civilu, v tom rozkošně standardním venkovském civilu. Velký civilisační kondensátor, kterým je velkoměsto, se při pohledu na tyto lidi jeví jako mechanism, z něhož vychází pozoruhodně plochá a odmocněná rasa. Ale nejen fyzicky! Díváme se na ně s rostoucí radostí a říkáme si: jaké štěstí, že jsou v republice ještě jiní lidé než my, lidé, kterým je sice cizí nejedna z věcí všem potřebných, ale kterým jsou na štěstí docela cizí i různé problémy, vymyšlené velkoměstem a možné jen ve velkoměstě. Jak je dobře, že tolik lidí žije nezávisle na nás svým životem, třeba tak řečeně nekulturním! Netrpíme přeceňováním hodnot agrárního „lidu“ Švehlova, ani sokolského národa Tyršova, nepodléháme žádné stranické nebo organizační koncepci: nad stranami, nad jakýmikoliv hesly cítili jsme radost při pohledu na tolik jiných lidí a při myšlence, že takových mnohem, ještě mnohem víc zůstalo doma, v nejrůznějších nejen sokolských organizacích i mimo ně.

A s jakou důvěrou přijížděli tito lidé do Prahy! Byla to po letech zase ozvěna čehosi, co jsme sami kdysi cítili a co jsme byli ochotni považovat za přežilé, mrtvé. Přijížděli opravdu do zlaté matičky Prahy, podávali ruce a mluvili jako ti, na něž každý čekal, brali se stoprocentní vážností vítání v novinách, psané nejednou jen tak levou rukou profesionálů, plni radostné samozřejmosti a přírodního, přesvědčivého optimismu. Byly to dny, kdy abstraktum „lid“ a „národ“ sestoupilo ve velkém výseku s oblak na pražské dláždění.

Lid má rád uniformy.

Nejsilnější konkurenci neměli naši Sokoli a Sokolky v zahraničních bratrech a sestřích, třeba byli oblečení do nejbohatěji zlatem a stříbrem vyšívaných krojů. Nejsilnější sokolskou konkurenci představovali vojáci. Při sokolském závěrečném průvodě jsme byli svědky bezmezného nadšení. Ale jako divadlo upoutalo ze všech sletových podniků obecnost nejvíc vystoupení zahraničních vojenských delegací. Snad ještě nikdy neproběhly pražskými ulicemi silnější vlny zvědavého vzrušení, než když pochodovali od nádraží jugoslávští a rumunští vojáci, v exoticky barevných parádních uniformách: oslnivě bílý pruh jihoslovanského námořnictva, sympaticky šedá jugoslávská pěchota, červenomodří jugoslávští akademikové, všichni osmahlí, mladí, urostlí a štíhlí, pečlivě vybraní mládenci. Ale co to všechno bylo proti středověky hýřivým uniformám delegace rumunské! Na vysokých vyleštěných přilbách se natřásají žíněné chocholy bílé, rudé a zelené, k tomu kabátce jiné syté barvy, s nejrůznějšími prýmky, bílé kalhoty a vysoké boty, po vilémovsku trčící až nad kolena. Jihoslované i Rumuni mají svou hudbu, pokud možno ještě barevnější. Jugoslávská hraje ze sympatie k československé armádě oblíbený náš pochod „My jsme ta těžká pára“, rumunská kapela, jejíž divadelní nádhera se prostě nevejde do Národní třídy, hraje triumfální pochod z Chevalierova a Lubitschova filmu „Přehlídka lásky“.

A jak si vykračují, jak nesou své pušky s nasazenými

bodáky, jak velkolepě se pohybují! To jsou jiní vojáci, než ti naši, říká kdosi v davu obdivovatelů, jimž zrak přechází. A když už o tom mluvíme, je to pravda: nemyslíme, že je nutno vypadat jako voják, aby člověk za něco stál, ale voják československý nikdy nevypadá a sotva bude vypadat jako některý z těchto Jihoslovanů nebo Rumunů. Jsme ve svém celku tak nezdolně civilisticky založeni, že v uniformě vypadáme nevojensky, i když bychom se snažili o opak.

Ne, nelze se na ty štramáky vynadávat, dívkám a ženám, natlačeným v kordonu podél ulice nebo vykloněným z oken bytů a kanceláří, planou oči a bijí srdce a ústa nezůstávají o nic pozadu: to jsou chlapci, jen se na ně podívejte, každý je aspoň o hlavu vyšší než naši vojáci a ta chůze, bože, to je radost, a ty uniformy! Z vysoka a v přesném rytmu dopadají vysoké boty parádním krokem na dláždění, električky, autobusy, vozy, lidé, všechno se zastavilo a také čas jako by se byl úplně zastavil od té doby, kdy patřily vojenské parády k hlavním atrakcím každé slavnosti.

Kouzlo uniformy nezhyňulo — a prkenný krok gardistů Bedřicha Velikého zanechal roku 1932 hluboký dojem v pražských demokratech a demokratkách.

Velkovýroba sokolské lyriky.

Modrá obloha se klene nad velkolepým stadionem, slunce ozařuje posledními paprsky sletovou scénu, vidina Tyršova se naplňuje nejkrásnější skutečností, srdce všech buší radostně vstříc jedinému velkému ideálu, buďte nám milí bratři a sestry vítáni do naší zlaté slovanské Prahy, při pohledu na tisíce žen (jejichž rudé šátky nad bílými bluzami bývají přirovnávány k jahodám se smetanou) se stotiscového obecnostva zmocnilo nevyčísitelné nadšení... a tak dále.

Uf, bratři a sestry, nadřeli jste se před sletem a o sletu dost, ale jiní se pro větší vaši a sletovou slávu napotili také pořádně. Vedle tramvajových zřízení a policejních strážníků v první řadě žurnalisté. Ti si chudáci mohli prsty upsat a uklepat při podrobném a vzrušeném popisování všech vašich slavnostních podniků. Lyrika je sice artikl v novinách potřebný, ale už dlouho nebylo potřeba takových zásob, jako o IX. vašem sletě. A nic nestačilo, všechny barvy byly slabé, všechny tóniny všední, obyčejné, všechna lyrická námaha neuspokojivá u porovnání se skutečností a s přáním šéfredaktorů. V některých novinách se mohli opřít o starou sokolskou tradici, jinde vznikly nutně potíže s přizpůsobováním a hledáním spojitostí mezi zásluhami sokolskými a zásluhami listu nebo strany. Každý se činil, aby podal účastníkům i vzdáleným pozorovatelům co nejvěrnější obraz slavných sokolských dnů, aby jim řekl co nejvíce krásného — k čemuž nebylo třeba nutit se — ale naděje na zvýšený odběr listu, pokud ji kdo měl, zklamala.

Nejen slovem mluveným a tištěným, ale i praporčky, sokolskou ikonografií a jinými výtvarnými způsoby se vybíjel mocný zdroj lyrický. Nebylo obchodu, který by se nebyl k této příležitosti vyzdobil něčím sokolským v národních barvách. Když to nebylo nic jiného, tedy aspoň nádherně provedené písmeno S namalované na papíře, leželo ve výkladě na anglických látkách, francouzských voňavkách, mezi balíčky čaje, kakaa a hromádkami hrozinek, upozorňujíc chodce, že majitel obchodu sympatisuje se sokolskou ideou a souhlasí živě se sletem. Většinou však byla případné dekoraci obchodních výkladů a prodejen věnována větší pozornost. I byl málokterý uzenář, který by nebyl přepásal své salámy trikolorou a šunku ve výkladní skříni portrétem Tyrše.

Od dob převratu se nevyrojilo po Praze tolik milionů trojbarevných praporečků a jiných odznaků národnostního nadšení. Pod guirlandami praporečků, vlajek a standart rozkvétal v obchodech, na plakátech i jinde dlouho již neviděnou měrou kýč. Kýč nejružnějšího a nejpobláznějšího druhu vegetoval nerušeně, se samozřejmostí jako na nějaké venkovské pouti, kde vyšlehne v prsou každého pořádného člověka touha koupit si aspoň jednu bronzovou sošku nebo barvotisk, jakými nás obdařila těsně popřevratová doba v tak štědrém množství. Příšerně kolorované obrazy Hradčan, které už dnes dostaly své pyšné místo v pokoji nebo kuchyni, jako upomínka na stověžatou matičku Prahu. Sošky a plakety našich zaslužilých buditelů, umělecká díla, která by mohla být předmětem soutěže o ceny pro ty, kdo uhádnou: je to Palacký, Klofáč, Komenský nebo Masaryk?

Sta, tisíce seriově zpotvořených Tyršů vyšíváných na dečkách, odlitých v bronz, malovaných na plátně, na skleněných pohárech, na dřevěných podnosech, vytesaných ve dřevě nebo mramoru, bylo prodáno ve stáncích na sletišti, pod sletišťem a dole v Praze, bohatě zásobené sletově upomínkovým všesokolským kýčem. Umění není nikdy volné: kýč vždycky.

Jugoslávské legendy ve smíchovské holíně.

„To je vopradu demograt,“ povídá pan šéf, chystaje se k namydlení zákazníka. „Ten umí zatočit s téma svýma ministrama, panečku: byl onehdy v Sarajevu, teda inkognito, docela jen tak v obyčejnejch občanských šatech, přide do hostince, sedne si za stůl a dá se do řeči s dvěma, co tam jako seděli. Dá si taky víno, jako voni, a začne se jich nenápadně vyptávat, jak se jim vede, no a holt, jak už se tak v hospodě mezi lidma povídá. Voni, to se rozumí, nevěděli, že je to sám král, a tak se nijak nežinýrovali a řekli mu to pěkně, jak si to mysleli, popíjeli, von jim patil a pořad se jich vyptával. Ten jeden povídá: jo, vono by to nebylo tak špatný s náma, kdyby ministři tolik nevokrádali nás a krále taky. Já dybych tam byl, udělal bych pěkněj pořádek! Král neřek nic, jen se vyptával, kterej z těch ministrů má jako nejvíc krást a co vo tom ví bližšího. Tak von mu to řek pěkně bez vobalu. Ten druhej si stěžoval, že sou moc velký daně, že to není možný platit. Když se všecko co chtěl dozvěděl, rozloučil se král s nima a řek jim, že má známýho jednoho politika a že se postará, aby se to změnilo. Ten jeden mu vodpověděl se smíchem, takovejch že už bylo, co to slibovali, a potom že to dycky bylo spíš horší, než lepší.“

Mistr holičský a kadeřnický, jemuž je všechno na světě tak jasno a který má tolik absolutních jistot jako žádný myslitel, co jich znají dějiny filosofie, nevypráví obsah nějakého článku, ačkoliv to umí také tak přesvědčivě, jako by to byl viděl. Královská legenda jugoslávská byla do jeho repertoáru přejata z ústního podání, od jednoho srbského Sokola, který přijel na slet a navštívil jeho oficínu.

„Tak taky jo: král se vrátil do paláce, hned si zavolal všechny ministry, řekl jim, co slyšel a dal se do čištění: tři ministry vyhodil nadobro, za to, že kradli tak nestydatě, a daně se hned musely snížit vo třicet procent.“

„Vo třicet procent,“ vzdychnul nábožně mydlený klient, „to bysme taky potřebovali.“

„Jo, panečku, ten umí se zlodějema zatočit! Jednou vyházel celej kabinet, do jednoho museli jít, bez milosti. A to sem vám ještě neřek, tenkrát, když se dověděl, jak

sou na tom lidi špatně, tak dal rozdat polovičku svýho ročního platu. Ale každej, kdo něco dostal, se musel podepsat. A boháči nedostali nic,“ dodal pan šéf s ostrým přízvukem zlomyslnosti.

„Jo, jo, to je správný, když se chodí mezi lid, jako král Václav,“ poznamenal s povzdechem pán, který čekal, až na něho dojde řada a studoval zatím Stříbrného noviny.

„To je jako Josef Druhý,“ poznamenal pomocník, který mě energicky holil. „Dyt přece byl nazýván Osvíceným absolutistou.“

Ale jeho šéf měl na jazyku ještě jednu královskou jugoslávkou, tentokrát o choti dobrého krále Alexandra, o šlechtné královně: „To zase jednou ve Splitu, královna chodí v přestrojení se svýma dvěma dámama po ulici a potká toho Milojeviče, co sem chodí, ale to byl ještě malej chlapec. Ptá se ho, jak se má, a von, že dobře. Jestli by prej nechtěl nějaký cukroví. To prej že by chtěl. Tak ho vzaly sebou a jak tak dou, uslyšej zpívat nějakou ženu. Krásně zpívala, a královna se ptala Milojeviče: Líbí se ti ten zpěv? To prej nic není, povídá von, to moje babička zpívá lepší. Tak ho požádala, aby ji a ty její dámy k babičce zavedl. Přidou tam, to se rozumí, ani von, ani jeho babička neměli ponětí, kdo ta paní vlastně je. Zazpívejte nám, povídá královna, ale babička, že ne, že před cizími zpívat nebude. No přece prej svý královně zazpíváš? Jak to kluk slyšel, vyběh na ulici a volá na svou vdanou sestru, která bydlela naproti přes ulici: víš kdo je u nás? Královna?“

„Tak vona se přece jen prohlásila,“ ptá se se zájmem čtenář Poledního listu, vzpomínající krále Václava a jeho chrta.

„Prohlásila,“ pokračuje autoritativně mistr holičský a kadeřnický. „A sotva Milojevič vykřik na ulici, už tady, pane, policajti a tajný, jen se chumelili, ale vona je poslala pryč, že prej když je mezi svým lidem, tak se nepotřebuje ničeho bát, ať jen ji nechají samotnou. A potom se vyptávala babičky, jak se jí daří, a babička holt řekla všelic vod srdce a královna jí za tu písničku dala pět tisíc dinárů a když odešla dala si zavolat splitskýho guvernéra a hned dala vyšetřit všecko, vo čem slyšela, a několik jich bylo propuštěnejch na šup, panečku...“

„Je to dobře, když panovník de mezi vobyčejnej lid,“ praví pán s Poledním listem.

„To jednou zase šel tak, neprohlášeněj, do jedný elektrárny v Záhřebu,“ vypráví pan šéf dál za obecné pozornosti holírny v pánském i dámském oddělení: „Dal si zavolat ředitele a povídá...“

Praha z donucení velkoměstem.

Kde kdo od města, od magistrátu, elektrických podniků a dopravních odborníků a policie si vyhrnoval rukávy na sokolský slet. Bude to něco docela výjimečného, je třeba provést co nejrozsáhlejší a nejdůkladnější přípravy, aby byly zdolány všechny úkoly, které ukládá mimořádná příležitost sletu: budeme se reprezentovat před celým národem, před svými zahraničními krajany, před slovanským Sokolstvem, před cizinou. Ti, kdo byli ve světě a viděli skutečná velkoměsta, věděli dobře, jaká těžká zkouška Prahu čeká: nešlo o nic menšího než o důkaz, že Praha, která dosud velkoměstem není, velkoměstem už je.

Aby se tento důkaz částečně zdařil, bylo třeba všepražského vypětí sil, nadlidské námahy, heroismu, hlavně těch, jimž svěřen vlastní výkon plánů sletově zvětšeného formátu. Lidstvo se do Prahy nahrnulo, nadešly hlavní dny a s nimi Praze nové tempo. Zažili jsme po

několik dní pohnutý obraz Prahy nucené být velkoměstem, Prahy, zaplavené přívalem, který se statečně pokoušela zdolat prostředky pečlivě připravenými i nepřipravenými, když se ukázalo, že si milionová massa našla své vlastní řečiště a neřídila se ve všem představami teoretiků. Byli jsme vděčnými diváky mocného vzrušení, které zavládlo na pražských komunikacích a v obchodech: došlo k zajímavým scénám v restauracích, kde neměli pivo, v uzenářstvích, kde vyprodali párky (zatím co na jatkách ležely v chladárnách velké zásoby), i v jiných vyjedených obchodech. Revisoři elektrických podniků běhali celý den, od svítání do pozdní noci na křižovatkách před tramvajemi, signalisovali řidičům přečpaných vozů, průvodčí volají pohostinsky ale energicky na bezradné pasažéry, mávají rukama, zesilují hlas, křičí, překvapeni sami sebou, zvýšenými výkony, nezvyklostí situace a nekonečným přílivem, nekonečným, jak je den dlouhý.

Při podívané na tento patetický obraz, při němž jako by šlo o nějakou katastrofu nebo jiné nebezpečí, vzpomínali jsme na idylický Berlín, s pravidelně pulsující dopravou, na Paříž, která je v tom ohledu mnohem temperamentnější, ale již nic na světě nezruší a nepřivede z rovnováhy. Ale training dělá mnoho: v poslední hlavní den to šlo pražské dopravě hladčeji.

V sokolské aréně.

Největší divadlo ve sletovém stadionu: obecnost, statisíce na tribunách, v ochozech. Rozměry stadionu dosáhly té velikosti, v níž vzniká už dojem nekonečna. Tváře diváků se stávají nezřetelnými, ztrácejí individuální znaky, rozměňují se na skvrny, z nichž se skládá nevylicitelná mosaika. Pohled na antické arény, naplněné davem, je harmoničtější, jeho proporce zachovávají ještě hranice dramatického divadla. Sokolský stadion je čtvercový, nemá oblou křivku, která ubírá rohům dálku a přibližuje diváky středu akce. Právě v těch čtyřech rozích stadionu se drobil obraz diváctva v nekonečno, tady se zhušťovaly nepatrné a přece jednotlivě žijící tisíce skvrn tváří vyznařujících jako vlnění barevného moře.

Dramatický básník, který by byl přítomen v této nevidané aréně, naplněné skoro čtvrt milionem lidí, by musil zatoužit, aby mu bylo dopřáno vytvořit hru, docela novou, dosud neznámou a nevidanou hru, se širokými gesty, která by nebyla mechanická, s moderním široko-dechým pathosem, jistě s hudbou, s obrovskými sbory, které by zpívaly a recitovaly, bojovaly a vítězily. Jenom část z toho a většinou jinak přinášejí Sokolové do arény, kterou si zbudovali, ale kterou ještě neumějí naplnit ničím novým, co snad už teď ve stěch, snad už v tisících hlavách cvičících a přihlížejících vzniká, krystalisuje. Tam kdesi uprostřed stadionu se dívá budoucí dramatik tohoto jedinečného divadelního prostoru, kde ani nemůže povstat tolik diskutovaná přehrada mezi herci a diváky. Dívá se, do daleka po nespočetných tisících, slitých v jedinou massu, dívá se, poslouchá, vzpíná se náhlou touhou naplnit toto úžasné jeviště nějakým divadlem, které by stejně nadchlo obecnost jako tělocvik, ale které by jim dávalo více vnitřní hodnoty, které by chtělo z účastníků dostat víc i po jiných stránkách, divadlem, které by odpovídalo víc rytmu a otázkám současnosti, divadlem stejně velkoryse organizovaným, ale obecnějším, závažnějším a průbojnějším. Záleží tolik na tom, co připraví hlavy nahoře! Tato mohutná a ukázněná armáda, kterou nám zajisté může závidět celý svět, tento dokonale fungující organismus už potom provede jen lehce a věrně do všech podrobností promyšlený plán.

Vedle diváků jako divadelní složky působily nejsilněji sokolské formace při nástupu a rozestupu. Vlastní cvičení nedávalo tolik kompaktních, lapidárních dojmů při veškeré své úžasné jednotnosti a propracovanosti. Nástup: to ani jako kdyby nebyli lidé, to jakoby podivuhodně semknuté živly vyšly přímo z útroby země. Némé, v širokém pásmu, jako láva, rytmisovány na tu dálku neviditelným krokem a vlněním, které vzniká odchylkami kroku a nerovností terénu, postupují řady mužů a žen stadionem. Rozestup, předcházející cvičení: massa se rozpoltí, rozpadá, rozčleňuje, obrovitá, tajemná hmota se dělí na své nejmenší částky, na atomy. Cvičení, které bezprostředně následuje, je proti těmto dvěma úvodním částem sokolské bohoslužby ze stanoviska davové dramaturgie i při obměně čtyř obrátů příliš hravé, mechanické a stereotypní. Sestup a odchod znamená závěrečné umocnění, dramaturgicky neobyčejně poučné.

Mezi silné dojmy nástupů a odchodů Sokolů patří také skoro všechny produkce československého vojska, zastoupeného na sletišti v poslední sletový den: nástupy všech druhů zbraní byly tu prodlouženy bohatějším pochodováním. Menší členění, větší celky a výraznější. Při svém antimilitarismu, který nemusíme zdůrazňovat, musíme uznat, že naši i cizí vojáci nám připravili na sletišti jedno z nejzajímavějších divadel. Také rádi přiznáváme, že na děla je nejsympatičtější podívaná, když provádějí čtverylku, jako při vojenské scéně.

6. července před západem slunce

na stadionu, poslední nezapomenutelné dějství sletu. Ve žluti zapadajícího slunce ještě sytější hoří barvy diváků. Pražský posádkový velitel zahájil defilé československé, jugoslávské a rumunské armády před hlavní tribunou, pod jejíž střechou je lóže presidenta republiky.

V bílých jezdeckých šatech, vysoký, stojí Masaryk a dívá se. Desetitisíce očí se soustřeďují na jeho postavě, svítící ve stínu tribuny. Armáda pochoduje před svým nejvyšším velitelem — armádo, jakého muže to můžeš zdravit v této hodnosti! — národ, který při sletu pocítil kus té jednoty, o níž je někdy možno vážně pochybovat, zdraví potleskem svého osvoboditele, svého presidenta. Taková byla chvíle před západem slunce: myslili jsme si, jaká sláva pro nás, že je ještě s námi, jak dobře, že se dočkal této manifestace lidsky a politicky tak významné a navždy posilující! A dívali jsme se s ním tam dolů na mladé muže ve vojenských uniformách a myslili jsme s ním bez melancholie, smířeně a vítězně na neodvratné budoucnost života jedince, který jednoho dne skončí, ale nikdy se neztratí v životě tohoto zdravého, silného národa.

Franta Kocourek.

p o z n á m k y

Co se vyřídilo v Lausanne?

Vše, co bylo na pořadu. A udělalo se to dobře. Přes to „locarnistické“ řeči státníků nezněly docela upřímně. Vypadalo to spíše jako vzájemné povzbuzování, nebo captatio benevolentiae než jako skutečný výraz uspokojení nebo aspoň důvěry. Reparace jsou ovšem odbyty — a ten, kdo zažil dvacet let hospodářských a politických trampot s nimi, může říci, že to něco znamená. Bohužel zlo se množí. Reparace zanechávají četné ohavné potomstvo. Samy byly již dávno mrtvé, a rádný pohřeb, který se jim nyní vypravil, je sice

velmi dobrý pro „pořádek“, ale já dro proběhnu, s nímž nyní zápasíme, není tím dotčeno. Reparace byly mrtvé tím okamžikem, když ani Hooverovo moratorium jim nepomohlo. Říká se ovšem, že to právě je zabilo, ale to je tak, jako když se říká, že lékař zabil někoho, kdo svou smrtelnou chorobu nosil v sobě a nevěděl o tom. Úpadky druhé půle loňského roku byly by se dostavily — od Credit-Anstaltu přes Donatbanku až po anglickou libru — se zvýšeným popraskem, i kdyby byl Hoover nespustil už v červnu svůj alarm. Roční moratorium byl poslední lék, podávaný in articulo mortis. Bylo pozdě. Světové hospodářství se nevzpamatovalo, nýbrž otráslu a málem zhroutilo. Brüning mohl pak s klidem říci, že se po roce nezačne platit, ani po dvou a už nikdy, poněvadž pokud tu bude hrozba nových platů nedojde k zotavení. Od té doby se přestalo mluvit o moratoriu a začalo se mluvit o „coup d'epouge“, o smazání účtů. To se týkalo také a vlastně především Ameriky. Laval zajel do Washingtonu. Oficiální Amerika nebyla už proti tomu, ale když jsou tu různé účty. Velké národy, kteří byly spolu ve válce, předkládají si je navzájem. Amerika má ještě takový účet odzbrojovací, který leží pod válečnými obligacemi dodávkovými a je ten pravý. Německo má účty politické, týkající se vyplnění a naopak zase revise lecčehos, co se slíbilo nebo provedlo ve Versailles. To je to draží sémě. Reparace patřily do toho a dávaly jméno mnoha jiným, hlubším sporům. Nyní byly konečně vyřízeny tak, jak si přáli — Američani. Podle programu smluveného ve Washingtonu Lavalem a Hooverem. Evropské dlužníci a věřitelé se dohodli napřed. Dohodli se pod tlakem nutnosti. Papanovské, t. j. zkrátka měšřanské Německo má na mále a přeje si tudíž naléhavě kompromisu a nové pomoci západu. Západ má sám také strachu dost. Souvislost anglických financí s německými, ale také francouzských s anglickými byla dokumentována loni, a hitlerisace a bolševisace Německa, neboť to není daleko od sebe, je vůbec po čertech nebezpečná věc. Všichni se tedy poměrně snadno a rychle shodli o „vytvoření hospodářských předpokladů obnovy“. Němci dají na to tři miliardy, ale až sami budou restaurováni. To tedy jistě není velká oběť. Ale budou restaurováni? Podaří se hospodářská obnova světa? Jen proto, že odpadly válečné platy, jistě ne, neboť rozpad světa má dnes již ráz úplného nepřátelství, zaujetí, podráždění. To nelze spravit nějakým technickým finančním opatřením, to vyžaduje velkých politických rozhodnutí.

R. P.

Po sletě

Prožívali jsme si ho svým způsobem všichni. Nebude mezi námi nikoho, kdo by popíral jeho pozitivní význam a také výsledek. Jest však na místě, abychom právě o takovém zdárlém sletě řekli si závěrem několik klidných a věčných slov. — Tedy nejdříve něco o celkovém rámci sletového. Byl velkých rozměrů a také velkých výsledků. Ukázalo se, že sokolská prostná jsou a ještě dlouho zůstanou zlatým hřebem všech sletů. Uchvacují svou masovostí a svou připraveností. Jen jedno poučení pro příště. Nepřehánějí síly a schopnosti cvičenců a zvláště ne při nástupu. Složitý nástup jest jistě pěkný, ale ještě lepší jest jednodušší nástup, když klapne. To platí zvláště u nástupu žen, který se jim teprve do třetice podařil a to ještě duchapřítomností vedoucích, které postřehly již se tvořící „zub“ a hned to napravily. Jen tak klapl nástup třetího dne. — Prostná žen byla velmi pěkná, cenná, ale jaksi směru sletu minulého. Prostná mužů byla krokem vpřed proti sletu r. 1926, ale byla při tom jenom dostižnutím směru žen, takže možno říci, že vlastně po této stránce vedou dosud u nás ženy a ne muži. Muži ženy posledním sletem teprve dohonili. Co dále? Kdo se díval na celkový ráz sletu kriticky, tedy dobře postihl, v čem se od minulého sletu pokročilo a kde se ustrnulo. Nejlepší to ukázali Rusové. Skoro totéž jako roku 1926. To není dobré, to nesvědčí o věčném ruchu a věčné nespokojenosti a touze stále dál a dál.

Vystoupení menších celků jest vlastně balastem sletu a zbytečně prodlužuje program. Chápu, že se to nedá zatím jinak dělat a že musí se hostům, když k nám přijeli, dopřát možnost vystoupení. Ale mělo by se takové vystoupení předem vyjednat. Běhá-li pak 3 cvičenců na cvičišti, které jest pro 17.000 cvičenců, od jednoho nářadí ke druhému a zůstane na sletišti skoro hodinu, tu to neposlouží ani té ukázce samé a ještě méně sletu samému. — Snad by se to dalo udělat tak, že by nastoupili všichni společně a tak zaplnili cvičiště, pokud po stránce technické, doprovodu hudebního a pod. se to dá.

Sletová scéna. Byla jistě přiměřená svou myšlenkou Tyršovu roku. Ale ten příliš lyrický začátek mohl být ještě

více seškrtán. Není sporu, tuším, že sletová scéna nesmí být divadelním představením v přírodě, ale musí být výrazem právě tělocvičné a tělovýchovné stránky. To se autoru podařilo ve druhé a konečně i ve třetí části sletové scény. Ale domnívám se, že po stránce technické dosud scéna s Marathonským během předstížena anebo dostížena nebyla. Nevím, nebylo-li by účelnější některou část sletových závodů umístiti právě do sletové scény, která by tím získala na úplně životnosti a pak by přinesla i zvýšení zájmu o závodění vůbec. Ovšem nehodily by se sem všechny druhy sletových závodů, ale takový přebor, pětiboje a podobné by se daly se sletovou scénou, která by musela být tělocvičnou a nikoliv divadelní, spojit. Domnívám se, že od Marathonského běhu se sokolské sletové scény nedostaly ani o krok vpřed, ba spíše zpět, a to jest pro sokolskou vývojovou stránku určitě minus. —

Rozhlas. Rozhlas byl pro své sletové reportérství dosti řezán a právem asi. Sám jsem ho jako sletový účastník neslyšel, ale vím že sletu dorostu, jak jsem se hněval, když jsem nemohl vnímat jen a jen průvod dorostu s vítáním publika a musel poslouchat různé výklady, které mohly být pověděny úvodem. Za průvodu anebo průběhu sletového třeba říci jen to nejnuttnější. Kdyby si rozhlas přibral pro reportérství o sletu některého technického sokolského odborníka, tedy by těch stížností jistě nebylo, poněvadž technický sokolský odborník ví, kdy má co říci, a kdy má ponechat slovo jen cvičencům anebo sokolskému členstvu samotnému. V tom bude pro příště třeba rozhodně nápravy a bude se muset rozhlas všeobecný zaříditi podle pokynů aspoň technického vedení sletu. —

Průvod. Příznějme hned, že letos neklapl. Mám několik sletových průvodů v nohou, ale tak mizerné se nám nešlo průvodem nikdy jako letos. Tato výtku neplatí divákům, kterých bylo opravdu letos tolik, že to průvodu pro odborné stránce právě škodilo. Osmistupy musely se namnoze namačkaným lidem prodírat a tím se stala z průvodu, jak se vojensky říká — harmonika. To znamená, že jsme po 20—30 krocích stáli, pak zase kousek vpřed a tak stálo. To není průvod, který musí působiti svou rázností pochodovou a musí plynout jako uvolněný tok bystré řeky. A tak jsme si vyslápli jen před panem prezidentem, kde bylo dosti volného prostranství. Jak se to dá pro příště odstranit — těžko říci. Asi ještě více pořadatelů, kteří by udrželi špalír tak, aby plynulost pochodu byla udržena. My muži jsme na to tolik nedoplatili, jako ženy, které musely pak pochodovat v nejpředním poledním záru. Snad bude pro příště problémem sokolského průvodu i ta početnost, snad se bude muset upravit průvod dvěma směry anebo omezit počet členstva na průvodě. Vždyť by se mohlo státi, že by pochod a defilé mohlo trvat i celý den a to přece není myslitelné a ani možné. — Třeba tu mítí také ohled i na hlavu státu. Při věku prezidentově byl to od něho výkon — státi a přijímati defilé po tolik hodin bez ustání — opravdu obrovský. —

A závěrem ještě něco po stránce politické. Bylo zajímavé pozorovat, jak se politické strany snažily svými časopisy ladit své sletové projevy a reportáže. Většinou nutno říci, že to bylo ladění slušné a věčné, ale jak se dívám na listy, jejichž hlavní činitelé museli ze sokolských řad odejít? To bylo minus zase sletové tiskové nesokolské reportáže. Jinak však mohutnost sletu a účast na něm zakříkla každý sebe menší pokus zneužiti sletu anebo pokus o provokaci. Právě jako při sletě roku 1926 i letos bylo zakříknuo všechno tak, že se ukázalo velmi jasně, že Sokolstvo nemá význam v národě jen po stránce tělovýchovné, ale také mravní a že se musí naopak snažit o zesílení této své stránky a nikoliv o její odstranění, jak před sletem z neporozumění sokolské myšlenky a to z naprostého neporozumění psal jeden z našich mladých a jinak bystrých filosofů. U něho ovšem určovala směr politická příslušnost resp. světový názor, který by chtěl mítí ze Sokola jenom tělocvičkáře a nic jiného. Jest zajímavé, že podobného názoru jsou v Sokole ti, kteří patří ke směru pravému a tak se divnou shodou okolností scházejí s krajně levým směrem připomenutého mladého filosofa. — Sokolstvo mělo, má a musí mítí určitý význam politický — nikoliv ovšem ve smyslu politických stran — v národě a že ho také má, to ukázal slet roku 1923 a to ukázal také slet letošní. Ten slet to vždy projádl sám přímo spontánně aniž by se vedení sokolské o to nějak přičiňovalo, ba právě naopak vytýkám velmi často sokolskému vedení, že nezasahuje tam, kde by zasáhnout anebo aspoň se ozvat mělo. Slet minulý i letošní tento názor jen potvrdil.

Celkově tedy slet se plně vydařil, přinesl různé zkušenosti, poznatky, jichž třeba se chopit a pracovat v jejich smyslu a směru dále. Slet nesmí býtí v Sokolstvu cílem, nýbrž prostředkem k další práci. Proto po sletě nesmí nastati v Sokolstvu, jak se říká, klid zbraní, ale nutno pracovati programově dále; bude ovšem třeba nejdříve si ten program ujasnit

a vytýčít. — Sokolstvo nesmí ustrnout jenom na stránce tělocvičné, ale musí také mít jasno po stránce ideové. — Tot úkolem roku Tyršova. Slet udělal velmi dobrý počátek, třeba tedy jen vytrvale pokračovat.
Fr. Loubal.

Kdo je nám milejší?

Není dobře možno, aby tím, čím říšskoněmecký kotel navřel, náš českoněmecký hrníček ani trochu nepáchl. Jestliže v Německu vyvstal mohutný, přímo medvědí hakenkreuzlerský problém, je nesnadno zamezití — hlavně vzhledem k rozšířené lidské chuti napodobovat — aby u nás nevznikl aspoň hakenkreuzlerský problémek. Vzpomeňme, jak živě se dotkl případ Mussoliniův lidského sklonu napodobovat: začaly se nosit černé košile a mentalita, která k nim patří, nejen v Itálii, ale i v zemích, které nikdy neměly nic společného s italským duchem. Jestliže se vyskytli i Češi, kteří si činili čest z toho, podařilo-li se jim aspoň trochu v obleku nebo ve frázích podobat se italským fašistům, oč spíše je pravděpodobno, že v Čechách se vyskytnou Němci, kteří budou věřit, že jítí ve stopách Adolfa Hitlera je to nejlepší, co mohou udělat. To se patrně nedá úplně zamezit žádnými policejními opatřeními: musíme se připravit na to, že v nějakém, dosud neznámém rozměru u nás vznikne tato psychosa a musíme si rozmyslet, co s tím chceme dělat.

Výsledky obecních voleb bývají obyčejně nejasny, protože je interesentí se všech stran horlivě zatemňují. Ale přes toto profesionální zatemňování není možno pochybovat o jednom faktu: všechny obecní volby, které se v poslední době konaly v německých krajích, ukazují veliký, skoro stoprocentní nepříjemný vzrůst hakenkreuzlerů. Mohlo by se říci, že je to konec konců věc našich německých stran a ty že si s tím mají poradit, jak dovedou. Bohužel to není úplně pravda, jak můžeme vidět na příkladu stran českých. Ještě vždy, kdykoliv některá česká vládní strana dostala konkurenta, jehož pokládala za nebezpečného, vnašela nervosu do vlády a poskakovala sem a tam, aby se ho zbavila. Právě jest nám vidětí takový příklad na národní demokracii, jež se má za ohroženu přechodem živnostenské strany k volné agitaci, na niž dává právo opovice. Nelze předpokládat, že německé vládní strany budou zcela jiné a že zachovají ledový klid vidouce, že konkurent si dovoluje brát jim voliče. Mnozí se známky, že německý aktivismus není bez obav a ačkoliv se mu musí vystavit to vysvědčení, že ve vládě byl vždy loyálním spolupracovníkem, přece nelze u něho hledatí tolik pokorné uctivosti k vládě, aby ji vůbec neobtěžoval svými starostmi. Schůze zastupitelstva německé agrární strany vyjádřila to dosti jasně: potřebujeme vykázat se nějakými úspěchy, abychom mohli čelit hakenkreuzlerské agitaci. Je nyní na české politice, aby se rozhodla, stojí-li německý aktivismus za tolik, aby se mu úspěchy dopřály. Je jistě aspoň do jisté míry v naší možnosti rozmyslně podporovat německé aktivisty, jako bylo kdysi v moci Dohody podporovat republikánské a demokratické Německo. Dohoda tu příležitost propásla a proto stojí nyní v Evropě Německo, jež už jen poslední nitkou visí na republikánství a demokracii. Usneseme se také my, že bude nejlépe, jestliže příležitost propaseme?

Program našich hakenkreuzlerů a jejich vztah ke státu náleží mezi málo jasné věci na tomto světě. Jsou bez onoho hlavního a nejrealnějšího článku programového, který jediné učinil říšskoněmecký národní socialismus hnutím tak velikým: neplatit reparace. Na našich Němcích nikdo reparace nechce. Program našeho hakenkreuzlerství bude asi radikalismus všeho druhu. Jako náš drahý (v pravém slova smyslu drahý) Jiří Stříbrný budou se i oni radikálně zmítat na všechny strany, pravděpodobně nejradikálněji směrem nacionálním. Krajně nepřijemný partner.

My tedy už předem musíme se rozhodnout, s kým chceme raději jednat, zda s mnoha hakenkreuzlery či s mnoha aktivisty. Je mi znám onen nacionální směr, který mírné Němce pokládá za nebezpečnější, tvrdě, že jejich mírnost uspává naši ostražitost. Ale tento směr byl vývojem událostí tak vyvrácen, že tentokrát ani nezasluhuje speciální polemiky. Účast Němců na vládě pokládá se už takřka obecným souhlasem za velké plus pro tento stát a je málo odpovědných politiků, kteří by necítili, že jdeme ne o jeden, ale o mnoho kroků zpět, kdyby tato spolupráce se měla rozbít. Tento názor je třeba pokládati za východisko pro úvahy, jak si máme počínatí nyní.

Uvážíme-li (a musíme to uvážít), jaké pevnosti a klidu dodal státu ten fakt, že Němci jej neproklínají, nýbrž v něm spoluvládou, budeme chtítí toto dobro zachovati. Logický závěr jest ten, že třeba německému aktivismu poskytnouti podporu, již můžeme s dobrým svědomím poskytnout. Nacionalismus má směřovati nikoliv k rámusení a bití pěstí do stolu, nikoliv k efektům, nýbrž v první řadě k zabezpečení státu, což je nej-

nacionálnější usilování. Nezdá se býti pochybno, že náš stát bude zabezpečenější v tom případě, jestliže Němci v něm budou chtít spoluvládnout, než kdyby v něm chtěli jen oponovat. Proto kvantum klidu ve státě, jež je plodem národnostního míru, stojí za nějaký ten případný ústupek aktivistům.

Na evropské politice se dnes mstí, že váhala podporovat demokratické Německo nedopřávajíc mu úspěchů. Bude nyní podle všeho donucena popřát úspěchy Německu jinému. Zdá se, že je zde pro nás poučení.
—fp—

Resoluce a interpelace

Na resolucích a interpelacích v Národním Shromáždění se plní příslovi: všeho moc škodí. Je skutečností, že resoluce našich zákonodárných sborů mají prakticky velmi malou váhu; parlament je však tím sám hodně vinen. Resoluce jsou totiž jedním ze způsobů, kterým se šidí voličstvo; nedostane-li ta či ona strana do zákona to, co by chtěla, aby se líbila voličům, „dá to“ do resoluce. O text resolucí není už takových hádek, jako o jednotlivé §§, slova a slůvka zákonů a jejich osnov. Zákonodárci sami neberou resoluce zcela vážně a není pak divu, že administrativa neřídí se příliš resolucemi N. S., které mají být vyjádřením vůle zákonodárných sborů.

Nejinak je tomu s interpelacemi. I ony z velké části jsou jen prostředkem, kterým poslanci a senátoři chtějí ukázat voličům, že na ně stále myslí. Přejde-li na některý kraj živelní pohroma, následuje v zápětí déšť interpelací. Je vládě, je ministru známo to a to? Co hodlá vláda (ministr) učinit? — Lze předpokládat, že vláda o tom či onom ví; právě tak interpelující dobře vědí, co asi tak vláda a úřady mohou udělat. Ale na tom nezáleží. Interpelace se otisknou v denících, v krajských listech, a volič je příjemně polichocen, když vidí, že jeho poslanci a senátoři v jeho věci něco dělají.

Stává se, že na interpelaci nepříjde odpověď. Z jednoduchého důvodu: interpellanti se nestarají o to, odpoví-li se. Hodně peněz by se ušetřilo, kdyby se upustilo od tisku interpelací a resolucí, které nechtějí nic jiného, než polichotit voliči. Ale tato úspora peněz by bylo to nejmenší. Jde o autoritu parlamentu. O to, aby, přijme-li resoluci, dbal také toho, aby nebyla jen potišťným papírem, přes který přechází administrativa k dennímu pořádku; o to, aby dbal toho, aby i význam interpelací byl obnoven v plném jejich obsahu. Poslanci a senátoři neposlouží svým voličům, budou-li ukazovat záplavu resolucí a interpelací (která mění se často v závodění mezi stranami), že se o něj starají. Poslouží mu tím, vrátí-li resolucím a interpelacím jejich skutečný smysl a skutečnou váhu. S resolucemi a interpelacemi je to jako s bankovkami: čím více se jich tiskne, tím méně platí.
V. G.

Nehezky detail ze sletu

Když byl na sletišti dětský den, slyšel jsem, že diváci plakali dojetím. Děti ukazovaly dospělým, jak dělají vlnky a jak dělají pejskové.

Když byl vojenský den 6. t. m., viděli jsme „jak to dělají vojáčekové“. Do rohu sletišť byly přitaženy gumové figuríny v lidské velikosti a teď to začalo: Postavila se před ně řada vojáků a jeden po druhém přistupoval a podle rozkazu bodal nasazeným bajonetem buď do lýtek, nebo do břicha, do prsou, nebo do hlavy. Aby byl dojem ještě živější, pohyboval pak jeden voják figurou, která měla napraženy jakýsi obušek, takže diváci měli před sebou obraz opravdového boje: nebodalo se již jen, ale mlátilo se také pažbou, hlavně přes hlavu. Aby se na představení nezapomnělo, vystřídal se zase všech deset, nebo kolik vojáků.

Nechci říci, že diváci byli stejně dojatí, jako při dětském dnu — byli však při nejmenším zaraženi: nevěděli dost dobře, jak mají tuto podívanou přijmout. Jakási dáma vykládala docela zbytečně svým sousedům, proč se vlastně vojáci takhle učí bodat. Jinak bylo ticho až podezřelé. Myslím, že mezi obecnstvem byly matky, které ztratily milence, otce, bratry, že tam bylo dost žen, které ztratily milence, otce, bratry, syny nebo manžela v nedávné válce. Ty všechny jistě zvlášť byly vojenskému vedení povděčny za tuto nevkusnost.

Opravdu povděční byli pak ti, kteří hledají svůj poměr k válce a k pacifismu. Vojenská správa by podobné produkce měla opakovatí častěji. Snad by se figura mohla ještě pomalovat — a konečně trochu červeného inkoustu místo krve by také neškodilo.

Jedno je divné při této (jinak sympatické) propagaci vojenského ducha: že lidé dnes snesou, co by byli nesnesli ještě snad před pěti lety, že vůbec někdo může mít beztravně tolik drzosti a postavít jim docela vážně před oči obraz, jak umírali jejich kamarádi na západě, ve volyňských bařinách, v Srbsku, nebo v Itálii — a jak snad budou umíratí zítra bůhví kde;

že nikdo nezasyčel ani nezapískal, že jen mlčeli a že nikdo ani neokřikl teoretisující dámu, prodchnutou vlasteneckým duchem. Inu časy se mění.
-nk.

Komunisté chtějí jednotnou frontu

Tvrdí se, že komunisté usilují o jakýsi modus vivendi se socialistickými stranami, hlavně se sociální demokracií, a že je to dr. Šmeral, který má toto sblížení připravovat. Změnu v komunistických názorech bylo by možno vysvětliti vývojem v Německu, bezvlivností komunistických stran i vývojem v SSSR. Zdá se však, že tento vývoj komunistického nazírání daleko ještě má do toho, aby bylo možno říci, že z tohoto mračna bude déšť. I kdyby tu na obou stranách byla dobrá vůle, těžko by bylo najít reálnou základnu, když ne spolupráce, tedy aspoň slušného spolužití. To by předpokládalo především důkladný obrát u komunistů, kteří své agitační zbraně až dosud z největší části míří na sociální demokraty. Ale článek Dr. B. Šmerala v „Rudém Právu“ ukazuje, že toto sblížení se socialistickými stranami není míněno příliš doopravdy a že to má být beznadějným pokusem agitovat pod heslem jednotné fronty pro komunistickou stranu. Komunističtí ideologové této jednotné fronty jsou stejně primitivní svornostáři, jako naši národní demokraté a fašisté a jejich německo-nacionální protějšky, kteří, hlásajíc svornost, myslí na to, jak by získali nové členy a voliče pro své strany. Říká Šmeral, že je „důležité, aby komunističtí dělníci se dovedli chovat taktně k dělníkům až dosud reformistickým a utvořili tak ovzdušný pro věcnou diskusi“. Tu je vidět, že komunistům jde o to, aby dělníky „až dosud reformistické“ získali pro sebe, a že sblížení nemá být ničím jiným, než staronovým komunistickým manevrováním. Chtějí lichotit „až dosud reformistickým“ dělníkům a strkat psí hlavu socialistickým vůdcům. To je taktika, která přesunuje komunistickou agitaci na pole osobního útočení, obviňování, hašteření, to je taktika, která zdrňuje politické mravy, otravuje atmosféru, taktika, která je velmi málo marxistická a blíží se spíše mravům národní demokracie, která se rovněž domnívá, že potluče socialismus, bude-li osobně útočit na socialistické vůdce. Ten „až dosud reformistický“ dělník ví dobře, jak to je: že jsou dobří i špatní vůdce i v socialistických stranách; to platí pro všechny strany, i pro komunistickou stranu; i tam jsou vůdce a podvůdce, kteří mezi komunistickými dělníky jsou téměř „vyřízení“, ale vedení, osobní známi, známosti a vliv je drží před tím, aby rychle zmizeli s jeviště KSČ. Komunistická strana založila svoji agitaci hodně osobně; příliš agresivně. Změnou této agitace by mohla vytvořit lepší předpoklady pro modus vivendi se socialistickými stranami.
V. G.

Zemědělská krize a proč se nevidí

Zemědělci si stěžují, že lidé z měst se nedovedou vmyslit do situace zemědělství v jeho krizi. Bylo by dobře, kdyby zemědělci si uvědomili, že to má své příčiny. Zemědělci na venkově si stěžují, že musí prodávat velmi lacině; často pod výrobní náklady. Nařikají že musí lacině prodávat a draho kupovat. Nevidí-li člověk v městě zemědělskou krizi, není to jen proto, že není na venkově, že je od venkova odrážen. Městský člověk nevidí hlavní znak zemědělské krize: nízké ceny zemědělských výrobků. V městě zemědělské výrobky jsou jen o málo levnější, zatím co zemědělec musil velmi mnoho sleviti. Mezi městem a venkovem je nějaký filtr, který pohlcuje největší část zlevnění zemědělských výrobků. Tímto filtrem je z největší části meziobchod. Ten působí, že zemědělec prodává lacině, konsument kupuje draho. — Ostatně tuto funkci meziobchodu cítí na své kůži i sám zemědělec: prodává lacině dobytek, ale musí platit v městě draho kousek masa. — Zemědělství nařiká, že své potřeby do hospodářství nakupuje o 2% dražší než za prodává své výrobky. Dovožuje z toho nutnost zvýšení cen zemědělských výrobků. — Tato cesta vedla by k dalšímu zatížení městského konsumenta. — Je tu však ještě druhá cesta: snížení cen průmyslových výrobků, které zemědělství potřebuje. Prakticky to znamená postaviti se proti těm článkům, které zdražují průmyslové výrobky než přijdou k zemědělci; jsou to kartely, je to meziobchod. Na druhé straně je potřeba sblížení městského konsumenta a venkovského producenta; to je m. j. otázka družstevnictví. Zemědělské strany u nás využívají svých politických sil k zvýšení cen zemědělských výrobků; tyto snahy narážejí na odpor stran, které hájí konsumenta, jehož kupní schopnost značně klesla. Agrární strany měly by více uvažovati o druhé cestě: o tom, jak zlevnění průmyslové výrobky pro zemědělce, o tom, jak dostat konsumenta do přímého styku s producentem. Tu by našly agrární strany dosti styčných bodů se stranami socialistickými, které

podle svých názorů i zájmů jsou interesovány na boji proti kartelům, na regulaci meziobchodu. Je jisto, že ani tato cesta nevede zcela ze zemědělské krize; její kořeny jsou hlouběji než aby jí mohly řešiti agrární strany svými politickými silami. Ale v mnohém by tato cesta vedla k lepšímu.
V. G.

Pan Hitler nám dodává filmy

Není pravda, že lidé mají špatnou náladu, není pravda, že je nezaměstnanost nebo bída nějak truí, není pravda, že národohospodářské články zajímají na světě někoho jiného ještě kromě jejich autorů. Lid chce míti hry, chce míti mnoho praporů na ulicích a mnoho operní krásy ve svých kinech. Od toho je tu Ufa, největší německá výrobní společnost, na níž jsou jako nejsilnější kapitáloví účastníci exponováni dobří muži Hitlerovi s Hugenbergem v čele. Ufa, jejíž výrobky jdou na dračku před naším vlasteneckým občanstvem, Ufa, která zachránila plně pokladny kina i tehdy, když dva týdny českého filmu vyhnaly z hlediště posledního venkovského výletníka. Ufa k nám poslala celostránkové programy toho, co nám ukáže v sezoně 1932—33, krásné a bohaté programy, kterých se jistě dočkáme, neboť „Ufa vždy splní, co slíbí“, jak stojí nahoře napsáno velikými písmeny. A slíbje nám Renatu Müllerovou, prototyp všech privátních sekretářek světa, nyní jen u Ufy, a to nejprve ve filmu „Katherine“ a Kateřina? Nelamte si s tím hlavu, Francouzci o ní mají pořekadlo, které se jistě hodí: říkají o tom, co se opakuje stále na totéž kopyto: „C'est la même Cathrine, mais autrement coiffée“. Jinak učesaná je i jakás „Lola“, která bude stejně aktuálně ztělesněna touže Renátou, k níž se připojí i jakýsi Teddy, který má závatný problém, zůstane-li na suchu: „Zůstane Teddy na suchu?“ „Mezi dlouhou hledané miláčky publika“ patří i jiná dáma s feudálním jménem Käthe von Nagy, kterou uvidíme ve třech filmech sociálního zahrocení, jak nasvědčují tituly: „Jízda za nevěstou“, „Krásné dobrodružství“ a „Postel v dvičkách“. Dobrodružství, nevěsta a postel, to se rýmuje v celé německé filmové produkci nad jiné znamenitě. K té posteli patří ještě některé pikantní detaily. Pikantní detaily dodá „slavný filmový režisér“ Ludvík Berger, kterého si Ufa přinesla až z Ameriky od Paramountu, aby jí zainscenoval závatné dílo hlubokých perspektiv na název: „Dirka v punčošce“. Co taková pikantní dirka může zavinit, ukazuje titul jiného filmu: „Tři a jedno dítě“, která je prý „nejztrěštěnějším dobrodružstvím ve zvukové veselohře“. Je toho ještě mnoho, a jmenuje se to všelijak, na příklad „Zlatovlasé opojení“ a mnoho jiných albersovštín. Ale těmi se nechte překvapit. — Hitlerovské Německo se zkrátka baví, hitlerovské Německo vyrábí svinstvo, a my je radostně objednááme, a my je radostně napodobujeme, a přistřihujeme podle níh svá svinstva vlastní. Dáváme jim krásné tituly: „Malostranskí mušketýři“, nazýváme je „Šenkýřkami u Divoké krásy, a lečjak jinak. V poslední době dospěli jsme dokonce tak daleko, že stát sám ve formě dovozních kontingentních lístků tato veledíla chrání a zmnožuje. Buďme mu za to vděční: nebude trvati dlouho a přijde večer, kdy poslední český divák naposled opustil kino, v němž se promítal poslední český film a spokojeně si zakleje, že na tohle ho už nikdo nikdy nenachytá. Pak možná bude čas začít znova a jinak.
Dr. Valtr Lustig.

Otcové Prahy a podzemní dráha

Četli jsme zde referát p. inž. Byka o pražské dopravní soutěži, který umožnil čtenářům, kteří nemohli věnovat hodiny a dny studiu projektů vystavených v Dejvicích, aby si udělali přehled o 19 podaných návrzích. Myslím, že by bylo zajímavé všimnout si také způsobu, kterým porota projekty posoudila; z osmi jejich členů byli totiž čtyři vedoucí činitelé elektrických drah pražských (předseda správní rady, ředitel a dva vrchní stavební radové), takže jejich mínění se jistě hodně uplatnilo — nejvíc při otázkách o rychlé dráze.

Každý, kdo si projekty prostudoval, vidí, že většina, a to právě projekty nejdůkladnější, prohlašuje podzemní dráhu za nutnost: v ní je podstata řešení pražské dopravy. Vyplývá to hlavně ze tří důvodů:

1. Praha bude do desíti let milionovým městem.
 2. Praha je rozlehlá a potřebuje rychlého spojení čtvrtí mezi sebou a se středem.
 3. Obchodní střed pražský má úzké ulice, jejichž rozšiřování by stálo nesmírné náklady a zničilo by její ráz.
- Porota, která tyto předpoklady autorů schválila, ku podivu odmítla důsledky z nich plynoucí. Tak na př., dokazují-li dva největší projekty (skupiny Škodových závodů a Českomoravské — Kolben — Daněk se spolupracovníky), že r. 1950

každý z pražských obyvatelů bude potřebovat ročně 500 jízď veřejnými dopravními prostředky (r. 1929 jich potřeboval 323) a počítá-li i další autor (fa Siemens se spolupracovníky) s počtem jízď 430, prohlásila porota všechny tyto odhady, třeba se opíraly o tolik zkušeností, šmahem za přehnané, a přiklonila se k materialisticko-grafickým důkazům autora jiného (je jím dr. Voigts, úředník elektrických drah pražských), podle něhož obyvatel Prahy nikdy, ani za 50 let, nepojede do roka více než 375krát veřejnými vozidly. Tento poslední autor, který zamítá podzemní dráhu, ovšem může mít pravdu: neposkytne-li se lidem lepší doprava, nebudou ani moci tolik jezdit, jak by potřebovali; autoři ostatní naopak počítají s tím, že zavedením rychlé dopravy hybnost obyvatelstva stoupne.

Uvážíme-li, že světová města se hybností (t. j. počtem jízď na 1 obyvatele ročně) dnes blíží číslu 500 nebo je již překročila, uvážíme-li, že naši lidé budou daleko víc potřebovat veřejných dopravních prostředků než v zemích s vyšší životní úrovní (v amerických městech je na 1000 osob pětkrát tolik aut jako v Praze!), pomyslíme-li dále na to, kolik obchodních domů a úřadoven se od r. 1928 vystavělo na místě starých obývaných domů a jak střed města neustále tlačí obyvatelstvo na okraj, měli bychom se pozastavit nad názorem, vládnoucím dnes v elektrických drahách pražských, podle něhož netřeba Pražanům ani za 30 let jezdit o mnoho víc než jezdili r. 1929!

Podle podmínek soutěže měli autoři vypracovat otázku, do kdy vystačí nynější dopravní prostředky po zmodernisování. Škodovy závody i Českomoravská-Kolben-Daněk dokázaly, že již r. 1935 budou dopravní potíže takové, že je třeba, aby první částí podzemní dráhy jezdily už r. 1936; další autor — Siemens — rovněž prohlašuje podzemní dráhu za nezbytnost a její nutné zahájení vidí v r. 1940. Podle posudků poroty je to ukvapené; u jednoho z autorů dokonce porota lituje, že se nepokusil o řešení jiné, než je podzemní dráha.

Jiná otázka kladla soutěžícím za úkol navrhnouti směry rychlé dráhy, stanice, příchody k nim, vykonstruovati vozidla, jejich pohon, stanoviti potřebné dílny, remísy atd. To vše řada autorů vypracovala velmi podrobně. Překvapením je však, že mezi řešení, uznaná za nejceněnější, se při tom dostal návrh, který předpokládá, že se do doby, než dojde ke stavbě, vynalezne nový, dosud neznámý dopravní prostředek, který bude jezdit bez hluku po zvýšené dráze, vedené středem Prahy, takže podzemní dráhy nebude třeba!

A tak to jde dále: Škodovy závody i Siemens vypočítávají náklad na podzemní dráhu 44 milionů Kč za kilometr, fa ČKD 29—32 milionů; porota rozhodla, že náklady budou daleko větší. Autoři docházejí k tomu, že podzemní dráha se vyplatí a její zisky daleko nahradí zmenšení zisků tramvaje (podle fy ČKD při jízdě 1.50 Kč a 2 Kč, podle Škodových závodů dokonce i při jízdě 1.20 Kč) — porota nevěří a odmítá, za to s pochvalou souhlasí s názorem fy Siemens, podle něhož se podzemní dráha nevyplatí (tato firma však navrhuje podzemní dráhu daleko za Prahu, čímž její rentabilita snižuje). Na každé téměř stránce posudků se dočítáme odmítavých, ba ironických slov o podzemní dráze.

Kde je příčina této nechuti. Myslím, že nebude daleko od pravdy hledat ji ve finančních a organizačních potížích. Podzemní dráha je velký úkol finanční. Na př. podle návrhu Škodových závodů by s veškerým zařízením stála 1370 milionů Kč). Veřejné peníze na to nestačí a je nutná účast jiného kapitálu. Tato účast by však znamenala nevyhnutelně, že by se pražská doprava, podnik dosud obecní, řekněme úřední, musela změnit v podnik skutečný. Pražské obyvatelstvo, které dnes tolik milionů hodin ročně promarní nedokonalou dopravou, si dříve či později uvědomí, že by to tak nemuselo být, a potom bude ona změna nutná. Prozíraví šéfové by ji neměli oddalovat ani se jí bát.

Ing. L. Němec.

politika

B. Müller:

Cesty mladého Slovenska

Rozpravy o generacích

čili rozpravy generační byly v modě jak v zemích českých tak i na Slovensku tak asi před třemi-čtyřmi roky. O generacích mladé, mladší, nejmladší, starší a starých se psalo tehdy všude, hovořilo se o tom, debatovalo a

přednášelo. A v těch dobách se zdálo, že se u nás — v zemích historických i na Slovensku — skutečně probírá velický generační zápas, že něco, co představovalo minulost, odchází a něco naprosto nového přichází. Když však dozněla poslední slova o zápasech generací, uvědomili jsme, že mnoho toho neodešlo a mnoho toho nepřišlo. Veliká generační debata tehdejší konec konců nepřinesla mnoho nového, ani nedokončila nějakou vývojovou periodu. Dnes, trochu nečekaně, znovu se otázka generační vrací, tentokrát na Slovensku. Přichází toto hnutí v době, která má starosti zcela jiné, než neplodné hádky o generace. Přichází v době, která jest charakterisována starostmi hospodářskými, jež, zredukovány na jednotlivce, jsou otázkami existenčními. A právě v této době svolává mladá slovenská inteligence

sjezd do Trenčianských Teplic

a staví si program ne hospodářský — jak by se bylo dalo čekati — ale převážně politický s malým, spíše formálním náběhem k záležitostem kulturním. Program sjezdu byl tento: 1. stanovisko k platnému společenskému řádu, 2. postavení Slovenska v ČSR po stránce politické a hospodářské, 3. postavení Slovenska v ČSR po stránce kulturní a 4. stanovisko k dnešnímu vedení našeho veřejného života. Prolistujeme-li sjezdové číslo časopisu „Politika“, kde byly otištěny referáty, o nichž mělo na sjezdu býti debatováno, vidíme, že mladá slovenská inteligence vidí cestu k nápravě dnešního společenského řádu cestou komunismu (dr. Clementis), etatismu (doc. Karvaš) a křesťanského socialismu (dr. Zvrškovec). V otázce hospodářské a kulturní: autonomismus (A. Vašek), regionalismus (inž. Zatko), čechoslovakismus (A. Kostolný) a v otázce dnešního vedení veřejného života: kritika starých. Už tento výběr otázek sváděl k tomu, co se také stalo, aby sjezd se stal sjezdem převážně politickým, nebo, ještě lépe řečeno, sjezdem politických debat s výstřelky vášnivosti, běžné právě na politických manifestacích.

Jak byl sjezd přijat.

Nemělo by významu, abychom zde široce se rozepisovali o průběhu sjezdu a o všech projevech, jež tam odzněly. Mnohem zajímavější jest, jak na jednání sjezdu bylo reagováno: kladně byl přijat jen tiskem luďáckým a národnímským (Slovák a Národné Noviny), maďarským (ovšem z důvodů docela jiných, které nás nijak zarážeti nemusejí) a samozřejmě periodickými orgány, jež stojí ve službách mladé slovenské generace anebo soustřeďují kol sebe intelektuály, inklinující k prvním dvěma politickým stranám. Jinak slovenský tisk vyslovil se proti sjezdovému jednání a nejostřeji dokonce i ministr dr. Dérer. Sjezd nenašel milosti ani u dra Šrobára, který přes svůj věk snažil se vždy zachytiti mládež, nenašel plného porozumění ani u dra M. Hodži, který tak rád politicky taktisuje i s mládeží. Nenalezl příznivého přijetí v celé starší generaci slovenské a na Slovensku — krátce: to, co tvoří dnešní oficiální Slovensko, jeho představitelé političtí i kulturní, většinou vyslovili nad jednáním sjezdu svou nelibost. Strana luďová a národní potom přijaly sjezd kladně hlavně proto, poněvadž vyslovil se pro tytéž politické postuláty, jimiž uvedené strany operují.

Snad neuškodí, poznamenám-li za účelem charakterisování sjezdu i tuto pravdu: jen pod nátlakem rozvážnějších lidí byl odeslán pozdravný telegram prezidentu republiky, který poskytl mladým interview, jímž jaksi

sjezd byl slavnostně zahájen. Narazilo se tedy v T. Teplicích i na samozřejmosti rázu společenské výchovy.

Sjezd vyjadřuje slovenskou náladu.

O sjezdu mladé slovenské inteligence v T. Teplicích bylo toho napsáno tolik, že je zbytečno opakovati věci již známé. Nás zajímá jiná stránka sjezdu — totiž to, co tomuto sjezdu po dlouhá léta předcházelo a čeho sjezd se stal vlastně už jen oficiálním a veřejným projevem. Musíme ovšem býti pamětlivi toho, že tento sjezd nebyl sjezdem celé mladé slovenské inteligence, že byl tím méně sjezdem celého mladého Slovenska. To však neznamená, že bychom sjezd měli anebo směli bagatelisovati: v nejednom směru totiž sjezd byl obrazem skutečné a všeobecné nálady na Slovensku. A bylo by chybou, kdybychom nechtěli mnohé slovenské skutečnosti viděti takovými, jakými jsou.

O sud hlasistů.

Generace, která zasahuje účinně i do popřevratového života na Slovensku, jest generace hlasistická. Hlasisti, odchovanci realistické školy Masarykovy, vlastně první provádějí na Slovensku to, čemu říkáme generační zápas, a tento zápas vyhrávají ne tak silou své organizace a její velikostí, jako spíše silou své myšlenky. Jest to obdoba českého realismu, který konec konců vlastně vyhrál i světovou válku. Osud těchto hlasistů podobá se až nápadně osudu českých realistů; vstupují po převratě do aktivní politiky, nezanechávajíce po sobě politické strany, ba v mnohých případech (a můžeme to vzíti doslovně) jsou na Slovensku jednotlivým politickým stranám přidělováni. Tím však, hlavně svou aktivní politickou činností, opouštějí pole výchovné. Jsouce na Slovensku početně slabší, nedostačují ani na to, nač čeští realisté, aby totiž uplatňovali se i jinde než v politice. Převrat do jisté míry značí i konec (po stránce formální) hlasismu a zůstávají na Slovensku už jen hlasisté, kteří pro svou malou početnost mohou zaujmouti jen některá místa veřejné činnosti na Slovensku, na ostatní život přímého vlivu nemajíce. Jejich doménou stala se politika jako nejdůležitější součást slovenského života popřevratového — literatura, věda, umění, hospodářství atd. jsou odkázány na své vlastní síly.

Jak šla slovenská mládež.

Slovenská mládež popřevratová měla před sebou mnoho možností a mohla se rozhodnouti pro cokoliv. Čekalo se na ni, hovořilo se o ní jako o veliké naději národa. Pochopitelně. Stará slovenská garda nebyla příliš početnou. Šrobár ve svém „Osvobodenom Slovensku“ vypočítává několik stovek rodověrných Slováků. Na zvládnutí Slovenska tito lidé nestačili, příchod mladých očekávan byl netrpělivě a při tom v té víře, že tato mládež bude orientována československy, že vstoupí do veřejného života jako mládež, již republika jako celek bude společnou a jedinou vlastní. Nepředpokládalo se, že tato mládež půjde svými cestami, ba že bude nucena těmito svými cestami jíti, nenalézajíc vůdců, kteří by ji uvědoměle vedli k československému státnímu a národnímu povědomí. Převládá zde přímo optický klam, vidoucí v politickém útvaru československém i ideovou náplň československou. Poučení přišlo dosti brzy. Na jedné straně to byl ruský vzor, který poutal slovenskou mládež, na druhé straně nacionalismus, který ukazoval

této mládeži v republice československé užší vlast, Slovensko. Ale byla zde i mládež československy orientovaná, která v mnohých případech snad až příliš rychle se vžila do celostátního patriotismu československého a stíhala potom pohrdáním a posměchem vlasteneckou mládež slovenskou. Toto období (asi v l. 1927—29) jest charakterisováno odbojem proti „krpcom a halenám“, tato mládež v osobě Andreja Mráza dokonce sahá na dosavadní nedotknutelné literární postavy slovenské, slovenská mládež tohoto období shání své vzory po celém světě a často až nekriticky přehlíží domov. Byl to rozmach mladých za světovostí. Jakoby chtěli tito hoši rychle dohoniti celý svět, ba ho i předhoniti.

Ale ovšem toto období přináší i

v l n u k o m u n i s m u .

Ba byly doby, kdy hlásiti se k mladým znamenalo prostě býti komunistou — velmi často ovšem jen teoretickým. Ruský vzor lákal slovenskou mládež neobyčejně. Je to pochopitelné. Tato mládež viděla jasně malost slovenských předpřevratových poměrů, zatím co Rusko se svou obrovskou revolucí, se svými velikými hesly, se svými nekonečnými možnostmi sociálních přeměn lákalo duše, toužící po romantismu. Únava, způsobená válkou a nedávající nijakých zvláštních popudů k činnosti, ukazovala velikou ruskou revoluční aktivitu ve světle mnohem jasnějším. Rusko lákalo, lákalo konečně i onu slovanskou podstatu v nás, Slovanech, bylo symbolem aktivity, neboť bylo revoluční. A revoluce má vždy v sobě něco, co fascinuje. Jenže reakci na tento ruský vzor bylo fašistické hnutí v Itálii. A skoro současně a souběžně s tímto hnutím rodí se ve slovenské mládeži reakce na ruskou revoluci — probouzí se

slovenský nacionalismus.

A tak, jako sílí nacionalistické hnutí za hranicemi, sílí i na Slovensku, přenáší se potom na katolickou aktivitu, zatím co nadšení komunistické upadá. Snad tu působí již 17leté čekání na revoluci, snad dřívější reprezentanti mladého slovenského komunismu průběhem let získávají tituly doktorské a zakládají si vlastní advokátní kanceláře — dosti na tom, slovenská mládež pokud ještě komunistickou se zove, je dnes jen ideově komunistickou. Ostatně se zdá, že úpadek komunistického hnutí jest všeobecný. Dnešní, tak těžká a pro komunismus příznivá doba rodí nacionalismy a šovinismy, nikoliv komunismy. A z tohoto všeobecného pravidla nečiní výjimku ani slovenská mládež. Od komunismu přechází k slovenskému nacionalismu, ba šovinismu.

Mezi těmito dvěma proudy vegetuje idea československá. Po převratě nachází dosti ozvěny, ba v letech 1928/29 při obnově „Hlasu“ hlásí se k dílu. Dnes už mrtvý dr. Hamaljar jest 100% Čechoslovák a celá řada jiných mladých, jmenovitě těch, kteří studovali v Praze.

K o n e c t u k i s m u .

Nadchází rok 1929, rok velikého procesu s drem Tukou. V polovině tohoto roku zaniká „Hlas“. Ale koncem léta téhož roku jest vynesena i rozsudek nad Tukou. Tímto rozsudkem končí jedna postranní vývojová cesta slovenské mládeže, kterou bychom mohli nazvati „tukismem“. Část slovenské mládeže, jmenovitě ludácké, totiž stála dlouho pod vlivem dra Tuky. Podezřívati ji

z těchže cílů, které sledoval dr. Tuka, není dobře možno a nebylo by spravedlivě. Byla spíše svedena tímto mužem. Rozsudek, který byl vysloven nad Tukou, byl však i rozsudkem onoho podivného hnutí. Zmiňují-li se při této příležitosti o Tukovi, činím tak vlastně jen proto, abych naznačil, že tukismus a vše, co tímto pojmem se krylo, je dnes na Slovensku mrtvo. I v T. Teplících padlo obvinění slovenské mládeže z tukismu. Je nutno konstatovati, že toto obvinění není dnes již na Slovensku oprávněno. Slovenská mládež, i ta nejprotičeskoslovenštější, není tukistická. A zcela určitě všechna slovenská mládež stojí pevně za republikou. Dopouštěli bychom se nespravedlnosti, kdybychom ji podezřívali z něčeho jiného. To, co se dnes charakterisuje slovy: autonomie, regionalismus, federalismus a pod., jsou jen projevy touhy po úpravě vnitřních poměrů v republice, hlavně po úpravě poměru Slovenska k zemím českým. Ale hnutí, které by sledovalo odtržení Slovenska od republiky, v tom není. Rozsudkem, vyneseným nad Tukou, bylo vlastně i po stránce formální jedno velké nebezpečí odstraněno a snad ono jakési podvědomí toho, že nebezpečí tak velikého již není, dalo slovenské mládeži popud k tomu, aby se přiklonila k slovenskému nacionalismu a opustila ideu integrálního čechoslovakismu. Dnes většina slovenské mládeže jest zabarvená slovensky-nacionální, jenže tento její slovenský nacionalismus nese značku doby, to jest: z velké části jest myšlen jako existenční zajištění. Odtud i odboj proti starším Čechoslovákům: mládež by chtěla míti jejich hospodářské (mnohdy klamně výhodné) postavení. A snad se nemýlím, řeknu-li, že dnešní nacionalistické hnutí slovenské jest převážně hnutím existenčním.

Psychologie slovenské mládeže.

Zbývá nám ještě, abychom si něco řekli o formální stránce tohoto nového slovenského nacionalismu a o poměru Čechů ke Slovensku a tedy i k slovenské mládeži.

Po stránce formy tento slovenský nacionalismus má příliš mnoho nedostatků. A myslím, že to bylo hlavní příčinou nespokojenosti, kterou vyslovila většina časopisů při příležitosti sjezdu v T. Teplících. Tato mladá výbojná mládež slovenská totiž má význačný sklon k terorismu, který jest sice výhodný pro toho, kdo se ho dopouští, ale jest současně důkazem vnitřní slabosti. Na druhé straně jest to nekritičnost, kterou této mládeži odpustiti nemožno. Její boj proti všemu českému i československému, proti t. zv. centralismu, daňovému systému a finančnímu přidělu, její volání po záchraně slovenského průmyslu atd. jsou jen fráze a fráze. Slovenská mládež musí především dokázati, že něco dovede, že jde i do politického zápasu, jsouc vyzbrojena fakty. Dokud se bude spokojovati prázdnými hesly, vypůjčenými od Hlinky, Jurigy anebo Martina Rázuse, nemůže čekati, že jí bude věnováno tolik pozornosti, kolik si jí žádá. Slovenská mládež musí proniknouti k podstatě slovenského života nejen politického, ale hlavně kulturního a hospodářského a na základě faktů, takto získaných, musí přijíti se svými požadavky. Musí si konečně vypracovati i nějaký program a ne operovati hesly, známými z politických schůzí. To jest na inteligenci, která reklamuje svoje práva ve veřejném životě,

málo. Po této stránce sjezd v T. Teplících vykazuje mnohem více minus než plus.

Druhá jest

otázka českého poměru ke Slovensku.

Český člověk totiž dívá se na Slovensko trochu podivně. Nezná ho. A jestli my dnes vytýkáme slovenské mládeži, že jest málo československou, nesmíme zapomínati na to, že stejně málo československými jsou i země historické. Rozhled českého člověka snad v tomto směru jest menší rozhledu člověka slovenského, který konec konců musí neustále se po Praze ohlížeti. Chceme-li tedy dosíci československé synthese, nesmíme si ji představovati jen tak, že československým bude Slovensko, ale československými musejí býti i země historické. Český člověk musí se zbaviti své představy příslušníka nadřaděného národa a kulturtrégra, neboť tyto dvě špatné vlastnosti českých lidí — a to i mnohých těch, kteří již po léta na Slovensku pracují — jsou největšími překážkami československého sblížení. Nesmíme hledati vinu vždy jen na Slovensku, musíme ji hledati i v zemích zamoravských. A jestli chceme býti úplně spravedliví, musíme se otázati: kdo nese vinu na tom, co se stalo v T. Teplících? Jen slovenská mládež? Nikoliv. Nezapomínejme na to, že na Slovensku od převratu jest výchova mládeže z velké části svěřena českému učitelu a českému profesorovi. Nesla se školní výchova směrem k vzájemnému poznání, pochopení a lásce? Nezdá se, že by se byli v T. Teplících sešli jen špatní žáci českých učitelů a profesorů. Nebyl tento sjezd snad také trochu výsledkem předcházející školské výchovy?

Závěrem několik slov: mládež, sněmující v T. Teplících, ukázala, jakou jest. Upozornila nejen na sebe, ale i na cesty, jimiž byla vedena. Charakterisovala se sama jako hodně povrchní. Dokázala, že její myšlenkový svět je v hlavních rysech odvozený od cizích vzorů, slovensky nezpracovaných a neztrávených. Ukázala, že nemá vůdců ani ideologů, kteří by přinášeli této společné republice nějaké slovenské plus. Ukázala však také to, že jest jedinou generací, která vyrostla na Slovensku po převratě a to generací, jež ztratila kontakt se slovenskou předpřevratovou minulostí, aniž by zatím byla dovedla si najíti vlastní směrnicí. Jest to generace, vychovávaná po dlouhá léta politickými stranami a politickými frázemi. A právě tak — několikrát jsme to zde konstatovali — jako bezobsažnou často ta slovenská politika od převratu byla, tak bezobsažnou byla i první premiéra slovenské mládeže v T. Teplících.

Jsem přesvědčen o tom, že dnešní slovenská mládež, poučena jsouc takřka spontánním odporem slovenské i české veřejnosti, bude přemýšlet sama o své další práci. Bylo by si však přáti, aby také generace starší, která v nedlouhé době bude museti odevzdati vedení slovenských záležitostí do rukou mladých, zamyslela se nad tím, zda poctivě vykonala vše, co na ní bylo. Soudíme-li a odsuzujeme-li sněmování slovenské mladé inteligence v T. Teplících, nesmíme zapomínati na to, že jest nutno, abychom i my kladli si jednou účty ze své práce. Neboť sjezd v T. Teplících byl výsledkem. Příčiny neleží jen v mládeži, ale i v těch, kdo jí měli vychovávat i vésti. Odsuzujeme-li žáky, odsuzujeme i učitele.

národní hospodář

Český odborník ve službách pětiletky

25.

Republikami Sovětů ozývá se nové slovo, dříve na Rusi neznámé: tempo. Znamená urychlení všeho druhu výkonu a vždycky při něm stojí jediné adjektivum — americký. V sovětech se mluví o americkém tempu. Neexistuje tedy tempo ani německé, ani anglické nebo francouzské, tím méně české, existuje pouze tempo americké. Rusové dovedli získati pro pětiletku řadu amerických specialistů a udělali s nimi různé zkušenosti, dobré i špatné. Jediným společným znakem amerických expertů bylo, že žádali honoráře nepoměrně vyšší než experti kterékoliv jiné národnosti a že je skutečně dostali. Nejskvělejší postavou mezi americkými experty je architekt John Calder. Byl stavitelem Fordových závodů v Detroitu a přišel do Ruska již v roce 1928, prvním roce pětiletky. Calder vykonal pro pětiletku skutečně více než kdo jiný — za pohádkové honoráře. Psalo se o něm v novinách, s pochvalou, nadšením a zaslouženě.

Také o mně napsali řadu článků velmi lichotivých v novinách „Industrialisace“. Psali o mně, zatím co rostlo nové město Alga, ale já o tom nevěděl. Nedostal jsem těchto novin do ruky, až když jsem koncem r. 1931 stavbu dokončil a vrátil se do Moskvy. Snad mi neposílali ty noviny proto, abych se nestal domýšlivým. Domýšliví lidé mají zlozvyk, že si dávají ihned platit vyšší honoráře.

A přece jsem se setkal s docela průměrnými americkými experty, kterým posílali do Ameriky tisíc, dva tisíce dolarů měsíčně, a na ruku dávali jim nadto tisíc až tři tisíce rublů měsíčně. Obvyčejný zemědělský expert na kolchozech dostával pět set dolarů měsíčně a tisíc rublů, jež v pustině nemohl utratit, ale byl to Ameríkánec.

Když jsem se pustil do stavby v Alze, když jsem ji dokončoval, nenapadlo mně ani ve snu, že jsem vlastně nepoměrně níže honorován. Nemyslel jsem na peníze, nýbrž na věc samu. A když mi za nález kamenného uhlí za Algou dali odměnu osm set rublů, když za odkrytí vrstev nejčistšího kaolínu v samotné Alze mi nedali docela nic, nemyslel jsem na prémii. Calder dal si vyplatit desítitisícovou odměnu v dolarech za to, že dokončil stavbu traktorky v Leningradě o několik měsíců před vypršením lhůty, já, jenž jsem odvedl jednu z továren v Alze, hotovou měsíc před obdržením definitivních plánů, nežádal jsem ani kopějky prémii. Nabízeli mi řád, sovětský komunistický řád. Pokládali mne za komunistu, jenž musí pracovat levně, dle potřeby i zadarmo, anebo za pouhé vyznamenání. Nejsa komunistou, odmítl jsem řád. Nejsa Ameríkánec, nesnil jsem o prémii a vysokých honorářích. Do stavby Algy pustil jsem se s vnitřním osobním gustem. Při příchodu do Algy vážil jsem 96 kg, když jsem odjížděl po půldruhém roce, vážil jsem 76 kg. Kdybych byl přijal sovětský řád, byl bych vážil 76 kg 5 dkg. Později doložím, kolik milionů rublů jsem pětiletce ušetřil. Budeme srovnávat zřuřovanou šedesátimilionovou stavbu v Bobriku se stejnou stavbou — ale dobrou — v Alze, již jsem pořídil za 24 miliony rublů. Nyní se vrátím k noci, ve které jsem počal nahrazovat „americké tempo“ tempem českým.

26.

Je první den mého příjezdu do Algy, konference se šesti techniky trvá. Trvá, při svitu petrolejové lampy, až do jedné hodiny po půlnoci. Nařizují bývalému plukovníkovi, aby do sedmi dnů postavil telefonní linky mezi staveništi, včetně bu-

doucí cihelny, vápenných a kamenných lomů, což bude tvořit telefonní síť dlouhou 60 km. Pravím všem inženýrům, kolik asi sil budou muset na svých místech zaměstnat, kolik hned, kolik později, a kolik až bude práce v plném proudu. Vyzývám je, aby utvořili jedinou pracovní rodinu a kdo by něčemu nerozuměl, ať se mne přijde zeptat. Opomenul jsem jim říci, aby se nebáli přijít se zeptat. To jsem jim musel říci později několikrát, neboť byli mezi nimi fušeři a fušer se vždycky bojí.

Před odjezdem z Moskvy učinil jsem dispoice, aby na stavbu docházelo denně 30—40 vagonů materiálu, dříví, prken, železného plechu — vše většinou pro stavby prozatímní a přípravné. Materiály docházejí, nejdou-li, zařizují zvláštní oddělení urgenční. Obytné jednopatrové baráky z tenkého dřeva, objednané telegraficky již z Moskvy, docházejí brzy po mém příjezdu, dávám je sbít a stěhuji se ihned do jednoho z nich. Zavádím telefon do své kanceláře.

První tři dny dohlížím na vše. Pracuje se hlavně na rozměrování, stavbě obytných, prozatímních baráků, na odkrývání vápenného a kamenného lomu, počátečních úkolech na budoucí cihelně, třídí se plány, a hned uvažují o zavedení elektrického osvětlení, aby se mohlo pracovat i v noci, kdyby bylo třeba. A dávám stavět u řeky letní koupelnu.

Čtvrtého dne po příjezdu do Algy vyjždím s Melnikovem hledat tvrdý kámen na stavbu továren. Kámen musí být takové jakosti, aby vzdoroval účinkům kyseliny sírové. Víím, že takový kámen nenajdu ve stepi, ale vidím dalekohledem vyvýšeninu směrem k jihu. Informuji se, kde by ty kopce mohly být. Je mi řečeno, že to není daleko, pouze 280 km od Algy, u města Čělkaru. Jedeme tam, vlakem, celou noc, hledáme kámen a nalézáme kámen velmi dobrý. Ustanovují Melnikova správcem budoucího lomu. Bude pracovat s místními dělníky, neboť Čělkar má přes 30.000 polokočovných obyvatel. Není to město v pravém slova smyslu, nýbrž jakési primitivní sídliště, sestávající z nespočetných hliněných chatrčí kirgizských. Z tohoto lomu mi Melnikov dopravil do Algy jen v roce 1930 přes 2000 vagonů tvrdého kamene.

27.

Ale kromě tvrdého kamene nalézám v Čělkaru také Čecha od Táboru, bývalého zajatce, nyní občana republiky Kozakstanu, otce tří růžových dětí, zdravých a baculatých, a manželka domorodého kirgizského děvčete. Nenacházíme ho doma, když se stavujeme v chatrči z hlíny a rákosí, abychom se informovali a objednali si oběd. Ale první pohled na děti mi praví, že zde byla v práci západní krev. „Kde máte tátu?“ ptám se dětí rusky. Sdělují mi, že je na práci a že přijde v poledne. Setkáváme se s ním, když se po vykonané objížďce vracíme zpět k nádraží. Jmenuje se Václav Novák. Je velký, ramenatý, růžové pleti, modrých očí a kaštanových vlasů. Dřmolí jakousi směšninou češtiny s ruštinou a táže se, jakého máme teď v Rakousku císaře. Pravím mu, že máme samostatnou republiku, jejímž presidentem je profesor Masaryk. Zná jej dle jména. „Poslanec Masaryk“, povídá. Je v Rusku od roku 1914, byl zajat v prvních bitvách. Že máme doma republiku, ho strašně překvapuje. Rád by se shledal s rodiči v Čechách. Psal jim několikrát, ale nikdy nedostal odpovědi. Slibil jsem mu, že se postarám, aby naše zastupitelství v Moskvě mu vymohlo návrat do vlasti. Ptám se ho, jak se mu v Kozakstanu daří. Nestěžuje si, pracuje na stavbě dráhy jako dohlížitel. Kromě toho má tři krávy, 1 velblouda, 1 koníka jízdeckého a 40 ovcí. Pěstuje obilí, žito, oves, grečicu (krupici). Prosí, abych mu zaopatřil látku na šaty pro děti, jsou to samá děvčata. Slibuji, až přijede moje paní, která se v takových věcech vyzná. Později mu vše až na jednu krávu zrekvirovali. Podporovali jsme ho šatstvem i jinak.

Dávám tisknout v Aktjubinsku 15.000 formulářů na písemné denní raporty pro všechny stavbyvedoucí, faktory a desátníky pracovních oddílů, takže budu mít denní přehled a úplný kontakt s celým okrskem prací. Na lístcích je rubrika pro počet pracovních sil, výkon, spotřebovaný materiál, potřebný materiál, evidence časová atd. Vydáváním lístků pověřuji Burjanova.

A ještě v červenci dávám stavěti 18 dřevěných baráků, přízemních, 120 m dlouhých a 14 m širokých pro ubytování dělnictva. K těmto barákům na podzim přibylo dalších 24 baráků, takže jsem na podzim roku 1930 mohl pohodlně ubytovati tisíc lidí, na kterýžto počet dělnictvo od července vzrostlo. Když byla práce v plném proudu, v r. 1931, měli jsme dělníků plně tři tisíce šest set, z nichž část bydlila ovšem v hliněných chatách domorodců.

Na objížděky po rozsáhlém staveništi mám kočár a koně s kočím. Tohoto kočího později potřebuji k pracím, učím se jezdit s kočárem sám a jezdím také na koni. V roce 1931 mi dávají k dispozici obstarožní fordku. Kočár musí státi před mou kanceláří přesně ve 3/47 ráno, den za dnem, kromě dne oddychu. Jezdím venku, ale také dohlížím na kreslení, doplňování a opravu původních moskevských plánů v projekční kanceláři. Mám příkaz z Moskvy, abych dva měsíce před započítím jakékoliv stavby dal plány schváliti moskevským Komisariátem Práce. Tam mi plány nejen schvalovali, nýbrž i hodně dlouho zdržovali, a když mi plány vraceli, chyběl vždy jeden nebo dva archy. Na štěstí vždycky jsme měli po ruce kopie, takže když mi později bylo několik plánů z mé kanceláře ukradeno, nepřišel jsem do rozpaků.

Dostávám přiděl pracovních sil z Permy. Jsou to tesaři. Na Ukrajině v jistých okresích je každý člověk tesařem. Zedníků mám zatím málo. Jejich hlavní práce nastane až příštího jara, neboť až příštího jara budu mít cihly. Mám 2 vyučené zedníky a 18 zednických učňů, komsomolců. S těmito jsem do konce roku 1930 postavil základy budoucích činžáků a úplně postavil jídelnu.

S r p e n 1930.

Začínáme kopati hlínu na cihly, které se budou hotoviti teprve z jara 1931. Hlínu vybíráme ze země, kupíme do řad půl kilometru dlouhých, takže je vzduchu dobře přístupna. Až zvětrá a promrzne, budou z ní výtečné cihly. Hlína dostatečně mastná, vhodná na cihly i tašky.

Stavíme pece na vápno v místě mezi městem a továrnami. Dostáváme 3 traktory ze sovětské traktorky „International“ v Charkově. Doplnujeme park tažných zvířat na 240 koní a 240 velbloudů, většinou rekvirovaných u domorodců. Máme 240 povozů, rovněž rekvirovaných v okolí. Tyto rekvisice provádí GPU. Rekvisic pro pětiletku se neúčastním, ale slyším, že se neodbývají bez protestů a nářků, které nejsou nic platné. Poněvadž se jedná o důležitou stavbu, jsme plně podporováni zemským sovětem v Aktjubinsku. Velbloudi, koně a povozy fungují dobře. Pozorují, že Kirgizové jezdí do práce pomalu, když je po práci, prásknou do koní a jedou domů jako šilení. Traktory nefungují dobře, jsou stále v opravě.

Přijela moje žena z Moskvy. Stěžuje si na jednání Cukr-trustu a přivází potraviny. Není jíh třeba, dostávám vše, co potřebuji z Aktjubinska. Je unavena a ustrašena. Cestou s ní jeli komunisté, kteří jí ujišťovali, že břichatí buržousti československých musí viseti jednoho dne na svítilnách. Jeden z komunistů se snažil jí opítí, jiný jí vytýkal náušnice a prsten, třetí zařadil presidenta Masaryka mezi břichaté buržoe. Mají prý zprávy od československého proletariátu, že revoluce vypukne

každou chvíli. Moje paní je znervosněna a udešena. Těším jí, že se jí bude ve stepi líbiti, dal jsem pro ni udělati loďku na řece Ileku a dostane jíздеckého koně. Velblouda nechce.

Dávám stavěti poboční kolej z nádraží ke skladišti: asfaltu, siolitu, cementu, rákosu, hřebíků, skob atd. Skladiště dávám obehnat vysokou prkennou stěnou a ustavičně strážiti vojenskou hlídkou, neboť věci se ztrácejí. Vojenská posádka Algy sestává ze 6 mužů, později ze 40 vojínů. U skladiště dávám stavěti hasičskou strážnici s vysokou hlídkovou věží. Z Aktjubinska nám posílají malou ruční stříkačku, kterou nám později vyměňují za stříkačku motorovou.

Z á ř í 1930.

Ten, jenž políčkuje: Ve skladišti je dohlížitelem Rus, ne-partijní. Jeho dělníci jsou domorodí Kirgizové. Jeden z nich chodí do práce soustavně pozdě, je napomínán a jednoho dne udeřen do tváře. Dělník opouští ihned práci, odebírá se k lékaři, jenž konstatuje krevní podlitinu a vystavuje vysvědčení o těžkém ublížení na těle. Zraněný podává si stížnost k dělnickému komitétu, tento předává záležitost Jačejece (užšímu komunistickému výboru komunistické strany). Je určen veřejný soud, který se koná po skončení práci k večeru. Místem přelíčení jest letní jídelna. Přijíždí soudce z Aktjubinska, já jsem pozván jako nestranný pozorovatel. Pozvání přijímám a usedám přímo pod podiem, na kterém sedí soudní tribunál. Předsedou je soudce z Aktjubinska — žena asi pětaticetiletá, v šedém anglickém kostymu, ve vysokých botách a s rudou vázankou na bílé bluze. Přisedícími jsou dva členové místního sovětu, jeden Rus, druhý Kirgiz. Podium je od místnosti odděleno barierou, za kterou shromáždilo se v hojném počtu dělnictvo, Kirgizové i Rusové. Obžalovanému jest dán obhájce z řad dělnictva, také žalobce má podobného advokáta. Obžalovaný se hájí dosti výmluvně, také jeho obhájce je dosti obratný: obžalovaný udeřil dělníka pouze rukavicí. „Ano, ale ta rukavice byla natažena na ruce obžalovaného,“ namítá advokát žalobcův. V obecnstvu ruch a šum, předsedkyně zvoní a napomíná ke klidu. Za přelíčení setkávají se mé zraky často s pohledem předsedkyně. Chci jí pohledem říci, že celá věc nestojí za tuto komedii. Ona se zase dívá na mne, jaký dojem to vše na mne dělá. Nerozumíme si patrně, neboť rozsudek, vyneseny po dvouhodinovém přelíčení a jednohodinové poradě je neobyčejně krutý: dva roky nucené práce. Od-souzený je ihned deportován z Algy. Kam, nevím. Přitížilo mu, že byl dělníkem, ale byli svědci, kteří tvrdili, že býval carským četníkem. Rozsudek, proneseny jménem Spojených Socialistických Sovětských Republik, vyslechnut byl částí publika se zřejmým uspokojením. To byli místní Kirgizové. Ruská část dělnictva veřejně reptala proti příkrosti rozsudku. Také já na znamení protestu ihned opouštím místnost. Obžalovaný plakal — měl sto dvacet rublů měsíčního platu. Jeho dcera je zaměstnána v mé kanceláři. Později bylo podobných soudů několik, hlavně však pro sabotáž.

Přicházejí mi další technické síly, z nichž jeden úředník, přidělený na výpomoc do mzdové a statistické kanceláře, jest záhy obžalován pro opilství a zanedbávání práce. Hrozí mu soud a deportace do pracovních kolonií, poněvadž se zdá nepolepšitelným. Prosí mne, abych se za něho ještě jedenkrát přimluvil. Činím tak, s výhradou, že se dá přeložiti ihned z Algy. Důležitost stavby v Alze a její tempo nesnese alkoholiků mezi technickým personálem. Mám beztoho dost co dělat se vzrůstajícím alkoholismem mezi prostým dělnictvem a pomýšlím na radikální boj proti vodce.

Kupujeme v Erubě starší motor s dynamem o 180 HP za

30.000 rublů; je to velice drahé, ale elektrické světlo potřebujeme v bytech i na stavbě. Zatím stavíme dynamo do garáže, odkud zásobujeme proudem baráky a staveniště. Definitivní elektrárna postavená v r. 1931 byla čtyřpatrová, železobetonová budova o výkonnosti šesti tisíc koňských sil, s obrovskými turbogenerátory německého původu.

Elektrické světlo v bytě zvyšuje intenzitu společenského soužití. Máme každý týden hosty z Aktjubinska, vesměš špičky režimu: náčelník okresní GPU., Pavel Pavlovič; předseda okresního sovětu, Kirgiz, přijíždívá k nám na dresině, patříci sovětu v Aktjubinsku. Je to veliká salonní dresina, motorová, komfortně vypravená. Žena továryše předsedy je velice vzdělaná Ruska, bývalá šlechtična. Jsou to dále sekretář Jačejky Morozov, velitel divise P., politický komisař divise K., okružní vojenský komisař A. a aktjubinští lékaři v počtu tří osob. Přijíždějí, hrají šachy, karty, pořádají se výpivky, vyprávějí se anekdoty o pětiletce i o carském Rusku. A všichni se ptají, kdy my, českoslovenští proletáři, uděláme revoluci. Odpovídám: „Až uvidíme definitivní úspěchy revoluce ruské.“ Směji se a říkájí: „Tak to ještě budeme nuceni chvíli počkat.“

(Pokračování.)

literatura a umění

Hovory s nakladateli

II.

ALOIS ŠÍP,

předseda Svazu knihkupců a nakladatelů, ředitel Učitelského nakladatelství v Praze.

Tentokrát jdeme zpovídat čelného nakladatelského funkcionáře, muže, v jehož rukou se soustřeďují po dvě desetiletí zkušenosti z několika set nakladatelství a knihkupectví: je to předseda Svazu nakladatelů a knihkupců z celé republiky a kromě toho dlouholetý ředitel kulturně velmi významného Učitelského nakladatelství a knihkupectví, které šíří českou knihu prostřednictvím rozsáhlé sítě škol.

První naše otázka, považuje-li dosavadní organizaci Svazu nakladatelů a knihkupců za vyhovující dnešním poměrům, nebo pomýšlí-li se na reorganizaci, se tázanému zdá příliš speciální: dalo by se odpovědět sice velmi obšírně, ale domnívá se, že by to nemělo pro tisk význam. Stručně a obecně řečeno, k vnitřní reorganizaci ve Svazu dochází stále, poměry samy si ji vynucují. Je třeba vysvětlit, že pravomoc Svazu nesahá nikterak tak daleko, jak mnozí myslí. Nakladatelé mají ve svém podnikání úplnou volnost. Proto není správné nazývat Svaz „kartelem“. Nemůžeme dirigovat ceny, ani rabatování, doporučujeme jen, aby se knihy nezdražovaly a střežime zachovávání jejich ceny, již si nakladatel stanoví sám.

Pokládáte za zdravé, aby byla knihkupecká živnost i nadále koncesována? Neprospělo by distribuci knihy částečné nebo úplné uvolnění koncese? Není pro knihu lepší volný obchod?

K udělení koncese knihkupecké žádáme důkaz způsobilosti. Původně zavedlo koncesi Rakousko, ale ne z důvodů kulturních. Sledovalo jiný cíl: chtělo, aby dohlédací úřady měly v ruce moc. Po převratu si mnozí lidé u nás řekli: teď nepotřebujeme koncesi, pryč s ní! Ve Svazu jsme se postavili za pře-

svědčení, že koncese je věcí státu. Pokud jde o nás, žádáme k udělení koncese důkaz způsobilosti. V několika svých memorandech podaných v záležitosti koncese, na příklad u příležitosti Týdne české knihy nebo v podání ministerstvu obchodu jsme hájili názor, že k dosažení koncese je nutno prokázat se odbornou způsobilostí. V případech zvláštního vzdělání — je-li uchazeč o knihkupeckou koncesi na příklad člověk s akademickým vzděláním, doktor, universitní profesor a podobně, jsme navrhovali, aby byla doba knihkupecké praxe zkrácena tím více, čím větším vzděláním se žadatel může prokázat. Kdyby se na příklad jednalo o nějakého doktora filosofie nebo profesora, stačil by jistě jediný rok knihkupecké praxe.

U svých praktikantů normálně vyžadujeme jak minimum vzdělání kvartu střední školy a prodělání dvouleté odborné školy, zřízené při našem pražském obchodním gremiu. Naše přání je, aby náš dorost byl schopný a připravený pro nesnadný úkol: knihkupecké povolání je jedno z nejčestnějších a nejnáročnějších. Kdo se postaví za knihkupecký pult, není jen obchodník a nikdy nemůže jen obchodníkem být. Člověk za knihkupeckým pultem dostává takové otázky: „Chtěl bych se dovědět něco o freudismu. V které knize bych se o tom nejlépe poučil?“ Nebo: „Slyšel jsem vypravovat o jedné historii, nevím už, jak se autor jmenoval, i titul jsem už zapomněl, ale bylo tam o jednom člověku, myslím, že sloužil u dráhy, a ten simuloval, že neslyší, aby ho dali do pense.“ Nebo: „Kde bych se dočetl něco o našich vojácích na srbské frontě?“ Muž za knihkupeckým pultem musí umět odpovědět na tyto otázky, musí být nejen obchodník, ale i rádce kupujícího obecnstva, čtenářů lidových i náročných vzdělanců, kteří se přijdou informovat na novinky ve svém oboru a nesmějí slyšet jen nějakou frázi, která stačí u jiného artiklu. Knihkupec musí být sečtělý, informovaný a pokud možno má být obeznámen aspoň zhruba i s odbornou literaturou. V poslední době pomýšlíme také na vydávání zvláštních vyučovacích listů pro venkovské praktikanty, kteří nemohou navštěvovati naši dvouletou školu.

Musím se touto školou pochlubit: byla v Lipsku nedávno oceněna jako vzorná. Je při tom zajímavé, že její základy byly budovány právě podle odborné školy lipské. Také naše Řády byly na loňském mezinárodním sjezdu nakladatelů a knihkupců v Paříži uznány za vzorné a různé zahraniční svazy přikročily podle nich k reorganizaci.

Uvolnění knihkupecké koncese nemá praktický význam a neprospělo by. Ukážu vám to nejlépe srovnáním dvou číslic: za Rakouska měl nás Svaz 240 členů. Dnes jich má v republice 1000. Čím větší počet knihkupectví, tím se prakticky zmenšuje možnost zdárného provozu. Malý příklad takového nadpoměru: Čáslav má pět nebo dokonce už šest knihkupeckých koncesí. To nutně znamená, že knihkupec, který by bral své poslání vážně, opravdově a odborně, je znemožňován. O malý krajíc se dělí pět lidí. Knihkupeckou koncesi dostane vedle řádného knihkupce na příklad i obchod novinami, nebo knihař, nebo papírník, byly dokonce případy, že ji dostal i kantinský. Ti všichni nepočítají zpravidla opravdově s prodejem knih, mají to jen jako vedlejší zaměstnání. Menší počet kon-

cesí by umožnil soustředění a zodbornění prodeje knih. Se stanoviska státu považují koncesi za instituci sice zastaralou, ale nutnou.

A volný obchod knihami? Vždyť vlastně je. Jak jinak by byli možní všelijací ti kolportéři, kteří chodí s knihami po domech, po hostincích?

Podnikne Svaz něco ve věci normalisace jakosti papíru a normalisace knižního formátu?

Už roku 1929 jsme o tom začali jednat s papírnickým kartelem, ale nedošli jsme k cíli. Nevylučuji však možnost, že se k té otázce brzo vrátíme. Pokud jde o normalisaci jakosti papíru, zněla otázka: nebylo by možno z úsporných důvodů vyrábět na příklad jen 5 druhů kvalitního papíru? Jistě by se v té věci dalo něco udělat ke zlevnění knihy, ale mnoho si od toho slibovat nemůžeme; přihlédnete-li blíže k technickému řešení, poznáte, že to není tak jednoduché; papírny, u nichž jsme konkrétně sondaovali půdu, se na věc dívají skepticky a do značné míry právem.

Normalisace formátu knih? Přáli bychom těmto snahám, ale ani to se nedá tolik zjednodušit a kategoricky usměrnit, jak by se na první pohled zdálo. Nejednou kniha přímo volá po individualisaci formátu. Vezměte si na příklad takový bibelot, třebaš Zápisků Boženy Němcové. Nebo cestovní literaturu, nebo příručky, které potřebujete nosit u sebe v kapse. Ostatně některé genry mají normalisovaný formát: literatura románová, literatura odborná a jiné. S některými formáty určenými normalizační komisí se nemůžeme smířit, protože při jejich dělení docházíme k formátům někdy nevhodným.

Nešlo by zorganizovat — zregulovat — produkci knih, aspoň pokud jde o překlady?

(Připomeňme — ne panu Šípovi, ale některým čtenářům, že naše republika má vedle jiných primátů i primát v největší knižní produkci, domácí i překladech, v poměru k počtu obyvatelstva: v žádné zemi nevyhází při daném počtu obyvatelstva tolik knih, jako u nás, do žádného jazyka se nepřekládá tolik, jako do češtiny. A to se bralo v úvahu obyvatelstvo celé republiky, bez odečtení Podkarpatské Rusi a Slovenska.)

Před sedmi lety jsem měl dojem, že přijde na knižním trhu velká stagnace. Zmýlil jsem se jen v čase, ne ve faktu, stagnace a krise přišla o něco později, přede dvěma lety. Nabádal jsem tenkrát ve Svazu naše členy, aby se netiskly knihy tak překotně. Upozorňoval jsem několikrát na nutnost výběru, zvláště u překladů: na příklad u takového Wallace může být dobré přeložit deset knih, ale je docela zbytečné překládat jich padesát. Podobných rad a výstrah, právě pro českou knihu co nejlépe míněných, se nedbalo: a důsledky se brzo ukázaly.

Regulovat výrobu knih? Reguluje se sama. Podívejte se na tenhle stůl. Každý den se na něm shromáždí knihy v týdnu u nás vydané. Jakmile některý nakladatel vydá knihu, pošle sem výtisk. Scházíválo se na tom stole za týden sedmdesát i sto knih. Dnes? Je konec týdne, spočítejte si je. Ani ne deset. A když se jich v týdnu sejde dvacet, je to výjimečně bohatá žeň. Od Nového roku se jejich počet stále zmenšuje, produkce klesá. Myslím, že je marné radit něco v tomto směru především: každý si vydá, co chce, co

považuje za rentabilní, o čem předpokládá, že se to bude čtenářům líbit. Produkce knih se reguluje sama. Pokoušeli jsme se o částečné usměrnění a kontrolu: vyzvali jsme své členy, aby ohlašovali předem překlady, které chystají. Dříve, před uzavřením ženevské konvence, byla totiž většina děl volná. Tehdy se stávalo, že jisté dílo vyšlo přeloženo současně ve dvou a jsou případy, že i ve třech nakladatelstvích. Jaké tříštění sil, jaká nehospodárnost! Dnes je to skoro nemožné, protože ženevská konvence zavedla vázanou autorisaci, platnou s výjimkou SSSR pro všechny státy. Ale i tu byly případy, že byl překlad vydán současně dvojmo. Je třeba říci, že také obecenstvo svádí k překotnému vydávání překladů. Ale tu má zasáhnout podle mého názoru žurnalistika a škola.

Vrátím se ke stagnaci a krizi knihy jedinou, na první poslech trochu podivnou poznámkou: považuji dnešní pokles knižní produkce za velmi zdravý. Škoda jen, že k tomu nedošlo o dvě leta dříve. Mnohým z nás by bylo lépe. Mám na mysli hlavně několik moderně orientovaných nakladatelství, která se pustila odvážně do uskutečňování velkorysých plánů, které měly jedinou vadu: nepočítali s možnostmi a nemožnostmi našich poměrů, našeho konsumu. Proti této skutečnosti nezmůže nic ani nejlepší vůle, ani největší optimismus a obětavost. Přirozeně, musila taková nakladatelství nést důsledky a nemilosrdně seškrtnat svůj původní ediční program.

To není jako v cizině, třebaš v Německu, ve Francii, Anglii. Vzpomínám návštěv některých londýnských nakladatelských domů. V jedné místnosti se ptám při pohledu na přípravu expedice knih. Odpovídají mi: ta kniha byla tištěna jen v docela nepatrném nákladu, 10.000 výtisků. V jiné místnosti, plné beden připravených již k odeslání: To? Všechno do Indie. Kniha vyšla v milionovém nákladu. O tom se našinci ani nezdá, a nikdy nemůže k něčemu podobnému dojít. A podle toho se musíme zařídit. Jediné tehdy se může dostavit pozoruhodný úspěch i na našem knižním trhu.

Jaký je osud české literatury v krajaanském zahraničí?

Data, která jsme dostali ze Státního statistického úřadu o vývozu české knihy za hranice, dosahují milionových číslic. Nemohli jsme tomu nikterak uvěřit, protože nikde necítíme takový neuvěřitelný odběr. Odběr české knihy do zahraničí je téměř vždy ojedinělým případem: někdo v cizině studuje češtinu, zajímá se o pedagogické otázky, o hospodářství nebo politiku, objedná tedy knihu, hlavně z Jugoslaviie a Ameriky docházejí takové objednávky. Podle všeho se zdá, že odběr české knihy mezi krajany po převratě poklesl. Ve Vídni byla na příklad před válkou dvě česká knihkupectví, Ottovo a Vilímkovo, kromě toho prodávala českou literaturu i knihkupectví německá, na příklad Daberkow nebo Rubinstein. Dnes je ve Vídni jediný český knihkupec, Jošt, a neslyšeli jsme nic o tom, že by si stěžoval na nával objednávek a přetížení prací. Pokus o české knihkupectví v Berlíně ztroskotál, v Americe se dopracoval jistých výsledků Geringer, ale to všechno pro českou knihu nic neznamená. S tou otázkou se musí hnout, vždyť víte, že máme za hranicemi přes dva miliony Čechů. Je třeba podniknout nějakou akci nejen z obchodních důvodů, pro lepší odbytk české knihy, ale i z dů-

vodů národnostních a politických. Česká kniha je — lépe řečeno mohla a měla by být přítelem zahraničních krajanů, jejich pojitkem s mateřštinou a vzdálenou vlastí. Platí to hlavně o dětech vystěhovalců, o mladších generacích, které se odcizují mateřštině a ztrácejí se mezi příslušníky své nové vlasti, přijímajíce jejich jazyk, jejich kulturu, jejich národnost. Svaz nakladatelů a knihkupců si byl vědom této tísnivé situace a organisoval roku 1930 Dar české knihy menšinám a zahraničním Čechům. Byly rozeslány zdarma desetitisíce knih. Musíme posílit jako nakladatelé právě tyto své vzdálené krajany. Škoda, že u nich nenacházíme ohlas, jaký by se dal čekat.

Po našich otázkách měl ředitel Šíp na srdci několik svých bolestí:

Chtěl bych říci něco o tom, jak se dívám na to a jak bych si přál, aby byla vrácena a zvětšena láska českého lidu ke knize. Chtěl bych, aby to dělala v prvé řadě škola. Tam má být dětem vštěpována úcta ke knize a vědomí, že je to nejvzácnější dar života. A ne aby se ve škole budilo nebo trpělo přesvědčení, že kniha je něco bezcenného, podřadného, něco, co se buď daruje nebo půjčí. Chtěl bych, aby žurnalistika našla vřelejší poměr ke knize, vřelejší a životnější. Chtěl bych, aby noviny věnovaly každý den knize aspoň malou část místa, které věnují sportu, politice a jiným otázkám. Představuji si novinářskou pozornost ke knize dvěma způsoby, které by se dobře doplňovaly: jednak by měly noviny otiskovat informativní referát, stručný komentář obsahu a stručnou poznámku, stojí-li kniha za přečtení, nebo je-li škoda ztráct s ní čas. Takový referát by se měl otisknout o každé knize, nebo o každé pozoruhodné knize. A za druhé, vedle toho ať je v kulturní rubrice skutečná odborná literární kritika, určená speciálnějším zájemcům, jako jsou spisovatelé, knihovníci a jiní. Tím by se dala vyřešit nemožná dnešní situace, kdy se noviny nedostanou k referování ani o významných a krásných knihách, které si nezaslouží zapadnutí, jak se stává bohužel tak často. Čtenáři by měli stručný informativní přehled a závažnější knihy by tu našly odborné zhodnocení.

Chtěl bych říci něco také spisovatelům: přál bych si, aby ukázky své tvorby publikovali více v tisku, denním i periodickém, dále na literárních večerech, v rozhlasu, aby se tak dostali více do styku s čtenářstvem. Také by neškodilo, kdyby se i přímo ve své tvorbě zmiňovali o důležitosti knihy. Jako na příklad píše o dojmu, jakým na hrdinu zapůsobil nějaký pohled nebo toilette krásné ženy, mohl by psát autor o dojmu, kterým na hrdinu zapůsobila četba krásné knihy.

O becensstvu bych chtěl připomenout Macharův výrok, který zní asi tak: „Ponožky si nikdo neoblékne po druhém, ale knihu přečte sto lidí za sebou a to čtenáři nevdají.“ Nedávno jsem byl ve Sliachi, kde bylo asi 700 hostů. Za celou dobu svého pobytu jsem neviděl v rukou čtenářů ani jednu novou knihu. Za to všichni nosili knihy vypůjčené z lázeňské knihovny. Chápu, když člověk málo nadaný pozemskými statky čte vypůjčené knihy, ale nechápu, že si ji nekoupí lidé dobře situovaní. V tomto ohledu, pro existenci tak důležitém, je na tom kniha snad vůbec nej-

hůř: není vůbec chráněna před znehodnocováním, kterým je její půjčování. Domyslíte-li situaci, dojdete k názoru, že by stačilo vydat každou knihu jen v několika stech výtiscích — a potom by se prostě půjčovala do roztrhání. Onehdy jistý severský autor vzbudil pozornost tím, že si ve svém románě zakázal půjčování. Zní to u knihy trochu paradoxně, ale jinde se to tak dělá: u hudební skladby, notového materiálu, u gramofonových desek, nemluvě o filmech. Ovšem, kontrola půjčování by nebyla lehká, ale dalo by se to řešit na příklad ve formě státních kolků, který by musil býti na každé knize, podobně jako na gramofonových deskách. Je prostě třeba přemýšlet na nějakou ochranu knihy, při jejímž posuzování, třeba je také obchodním artiklem a třeba je její existence odkázána také na obchodní metody, se musí vycházet z názoru, že není jen obchodním artiklem, že je něčím jiným, hodnotnějším, než na příklad boty nebo klobouk.

A jak to už bývá, teprve po skončení interview, když zavřen blok a tužka schována, se rozproudil rozhovor, jehož obsah by vyplnil celý jiný článek. Jednak proto, že pan Šíp jako čelný funkcionář Svazu nakladatelů a knihkupců nemůže říci všechno tak, jak by to řekl, kdyby byl jenom pan Šíp. A potom proto, že když se člověk trochu zabere do velkého a zajímavého světa knihy, vidí stále nové a nové věci, nové otázky, nové bolesti, nové možnosti, a nikde není konec. Ale je třeba skončit, telefon se znovu a znovu neodbytně hlásí — jsou to zase knihy, které volají.

Dr. F. K.

sport a hry

Jan Byk:

Sokol a sport

Najít organickou, logickou cestu, na níž se tělovýchovný směr tělocvičný má sejít se sportovním — to byl všude problém — ostatně dosud trvajícím, ale přece aspoň nakousnutý. Jeho řešení všude také působilo víc starostí straně, výrostší na půdě tělocvičen, tělocvikářům než sportovcům. Zjev to naprosto přirozený a daný povahou obou odvětví. Světová válka stala se akcí pro sloučení různých tělovýchovných metod, neboť právě v ní byla možnost pozorovat dobrý vliv do té doby nedostatečně oceněného sportu na tělo i duši lidí, podrobených zkouškám nejtěžším. Vývoj sportu dál se pak prudkým tempem, odpovídajícím poválečnému životu moderního člověka. Není sporu o tom, že přichází doba, kdy sport sám se začíná regulovat a že kvašení odděluje stále zřetelněji pěnu výstřelků od trvalých hodnot.

Sportovní život tepe prudčeji, impulsivněji a v užším kontaktu s celým veřejným životem mezinárodním, než školy čistě tělocvičného rázu, zpracovávající jiný materiál pomaleji, ale na širším podkladu a s vyhraněnějšími ohledy na stránku nacionální. Sport je také orientován i v důležité otázky disciplíny čistě individualisticky na rozdíl od zdůraznění kolektivní poslušnosti ve směru tělocvičném. A konečně sportovnímu výkonu je ponechána velká volnost v mezích mezinárodních rádu, je zbaven uniformity a děje se s přirozeným požadavkem dosáhnouti vrcholu ekonomickým vydáváním energie právě jen na sám výkon.

Na příklad vrhač koulí přichází i odchází ze svého kruhu, zachovává je jen pravidla nezbytná pro měření výkonu podle své chuti, a soustřeďuje se právě jen na vrh sám, nejsou pouhým žádným jiným požadavkem. Cvičenec na tělocvičném nářadí má naproti tomu povinnost dodržeti i určitá pravidla při nástupu, dokončení výkonu i při odchodu od nářadí, je tedy zatížen většími požadavky, byť ne vždy dost účelnými s hlediska sportovního.

To je několik na pohled patrných okolností, vytvářejících rozdíly, které musí být. Jsou ovšem i jiné, sportovci často přehlížené, které oddělovaly a oddělují oba základní tělovýchovné směry. K těm patří daleko větší povinnosti člena tělocvičné skupiny k celku, v němž také je vychováván od mládí a s nímž déle žije zaměstnán rozmanitějším způsobem. Tělocvičné organizace jsou pevnější, masivnější a méně přizpůsobivé novotám, které právě s ohledem na strukturu své práce přijímají teprve po dlouhém zkoumání teoretickém i praktickém, a zase jen užité pro své potřeby. Jsou pochopitelně k novinám nedůvěřivé právě proto, že jich chtějí použít pro všechny, kdežto ve sportu je to mnohdy jen věcí jednotlivců.

O tom, co tu bylo obecně naznačeno, musí se ovšem u nás uvažovat tím pozorněji, že reprezentanti tělocvičného směru, Sokolstvo, má zvláštní postavení v národě i státu, které musí být respektováno a které zasluží úcty. U nás, jako před tím v cizině, se na štěstí poznalo, že je nezbytné v zájmu společné věci hledati styčné plochy mezi směrem sokolským a sportovním; a že by pro oba směry bylo škodou, kdyby se již nezačaly odstraňovat překážky na cestě k spolupráci. Jako je spravedlivé zjistit, že sokolství vyrůstalo a roste ze šťastnějších a bohatších podmínek životních, tak je stejně spravedlivé zdůraznit, že jich po stránce tělesné výchovy užívá k obecnému prospěchu a při tom se zřejmou vůlí přijímá a uplatní moderní tělovýchovné směry v rámci své činnosti. Tuto cestu nenastoupilo Sokolstvo bez debat a nenastupuje ji bez výhrad a kvapně, při čemž se nesmí zapomínat, že proces je stále ještě komplikován ohledy na otázky čistě národnostní povahy, které zřejmě rozřeší časem praxe. Sportovci jsou ovšem v tomto směru ve šťastnějším postavení.

Právě letošní slet ukázal, že sportovní prvky — jednotlivé disciplíny i hry — dostávají v sokolské činnosti širokou základnu. Na prvním místě ovšem se uplatňuje lehká atletika, jako nejbližší. Letos po prvé dostalo se jí samostatného místa, proti dřívějším, spíše jen exhibičním vložkám na neregulárním terénu sletišť. Byla složkou tělocvičných soutěží, ale měla i samostatný program pro jednotlivce i družstva, v disciplínách zvláštních i v závodech sdružených. Právě proto, že po prvé bylo na sletu dáno takové místo sportovním disciplínám, je nutno shovívavě posuzovat, jak byly provedeny. Byly zřejmě nedostatky technické i organizační. Lze to vysvětlit soustředěním pozornosti na hlavní sletový program a jeho smysl. Právě Sokolstvo má takové možnosti, že podle letošních zkušeností zvolí vhodnější uspořádání zmíněných soutěží, než letos, kdy přece jen byly popelkou v rámci velkého dění. Jejich sokolským propagátorům, je zřejmý úkol uplatnit je, po jejich prosazení, intenzivnějším způsobem. Je to ovšem práce na léta, neboť je nutné vypěstovat ještě větší počet instruktorů, soudců, pořadatelů a dát jim dostatek zkušeností. A tu je veliké pole pro spolupráci obou tělovýchovných směrů.

Sokolové si usnadní práci, přijmou-li zkušenosti sportovců,

a pokud je to aspoň trochu možné i jejich závodní pravidla a řády. V atletice a také v házené byla již navázána spolupráce podle nových smluv, z minulosti je dobrá tradice i v lyžařství. Ovšem komplikacemi hrozí stanovisko Sokolů o přístupu rozlišení členství závodníků buď v Sokole, nebo ve sportovní organizaci, kdežto dosud se na tuto věc nekladl důraz. Avšak zásada je správná, jde o to, zavádět ji klidně a s ohledy na dosavadní tradici. Diktát je vždy věc, vzbuzující odpor a ztěžující součinnost. To je nutné připomenout právě proto, že v čl. sportu je dostatek pracovníků, oceňujících sokolskou práci a srdečně si přejících součinnosti.

nové knihy

John Bates Clark: Základy národohospodářské teorie a jejich použití na moderní problémy průmyslové výroby a hospodářské politiky. Přeložil JUDr. Josef Hraše. Kniha ta vyšla jako první svazek *Fořtovy národohospodářské knihovny*, kterou Česká spol. národohospodářská bude vydávati na paměť činnosti svého bývalého dlouholetého předsedy JUDra Josefa Fořta na poli popularisace vědění národohospodářského. *Clarkovy „Základy“* podávají hlavní výsledky teoretického badání národohospodářského. Z obsahu: Bohatství a jeho původ — Sepsolenění průmyslové výroby — Mzdy — Zákon úrokový — Renta — Hospodářská dynamika — Neustálá změna společenského složení — Účinky zdokonalení výrobních metod — Jaký vliv na kapitál mají změny metody — Zákon populační — Zákon o hromadění kapitálu — Podmínky, které zaručují pokrok metody a organizace — Vlivy, které ruší síly pokroku — Obecné hospodářské zákony, kterými se řídí doprava — Použití předcházejících principů na problém železnic — Organizace práce — Bojkt a omezování výroby — Celní ochrana a monopol — Hlavní skutečnosti, které se týkají peněz — Dílo má 450 stran. — Cena brož. Kč 76.—. Nakladatelství „Prometheus“, Praha VIII., Rokoska 94.

Nová praktická příručka chemie organické. Chemie anorganické od prof. L. Štorcha vydalo nakladatelství J. Svátek v Praze (Smíchov, Husova 7) a od téhož autora další svazek *Chemie organické*, která jest doplňkem prvního svazku. 160 stran, brož. Kč 13.—, váz. Kč 19.—.

Technickou duševní práce, nazvali Ing. A. A. Hoch a B. Koutník knihu, jejímž účelem je poučiti každého pracovníka mozem, jak zavést do své osobní práce pořádek, jak zvýšiti co možno nejvíce svoji aktivitu, při co možno největší úspoře energie. Kniha vyšla ve sbírce řízené Ing. St. Špačkem „Pracím k úspěchu“ a je brož. za Kč 24.—, váz. Kč 30.—. Vydalo nakladatelství „ORBIS“, Praha XII.

Autobusem do okolí Prahy, je název příručky, která vyšla v nakladatelství „ORBIS“, Praha XII. Má 175 stran, kapesní formát a obsahuje: Vysvětlivky, Autobusové trati se stručným popisem a krátké výlety, Jízdní řády tratí vyjíždějících z Prahy, Autobusové trati hlav. města Prahy, Elektrické dráhy hlav. města Prahy, Poštovní automobilní trati v okolí Prahy, Seznam poštovních automobilových tratí státních, Seznam autobus. tratí vyjíždějících z Prahy a mapku. Jízdní řády jsou přesné a schválené. Cena Kč 15.—.

Viktor Dyk: *O národní stát.* Část I. 1917—1919. Vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Kniha shrnuje Dykovy články a stati od 7. června 1917 do 28. října 1919. Dyk jeví se v ní nekompromisním hlasatelem národní energie. Uspořádal a četnými vysvětlivkami doprovodil J. O. Novotný, předmluvu napsal poslanec dr. Antonín Hajn. Cena Kč 32.—.

K zařízení vzorné kanceláře a pracovny



je nezbytným: praktický ocelový nábytek „VÁGNERSTYL“, osvědčený dubový nábytek „JERRY“, psací, rozmnožovací a počítačací stroje, jakož i veškeré ostatní kancelářské potřeby od firmy

K. Vágner. Brno-Česká 16.

VÍTĚZSLAV NEZVAL

vydal u nás tyto knihy:

Schovávaná na schodech

Adaptace Calderonovy hry téhož jména o 4 obrazech. - V grafické úpravě a obálce Karla Teigehe. Stran 160. - Brož. Kč 40.-, váz. Kč 55.-. - Bibliofilské vydání, číslované výtisky 1-100 na holandu Kč 150.-.

Milenci z kiosku

V grafické úpravě, obálce a s 3 návrhy scén B. Feuersteina. - 200 stran. - Brož. Kč 30.-.

Skleněný havelok

Básně. - S obálkou a v úpravě Karla Teigehe. - 212 stran. - Brož. Kč 40.-, váz. Kč 52.-.

Signál času

Tyranie nebo láska

Nezval, básník moderních Čech, mohl tedy použít postav Calderonových, mohl použít i Calderonových zápletek, ale musil stvořit něco nového, pokud šlo o motivaci a psychologii postav. Vás nezajímají nejvíce schovávaná na schodech, obratné lsti a vytáčky, ale lidé, kteří jsou jimi přiváděni z rovnováhy, a atmosféry, které náhle vyrůstají kolem lidí, atmosféry nové a rozrušující všední tvářnost člověka. Najít a zachytit onu druhou, spodní, neuvědomovanou a vzrušenou tvářnost lidí rozrušených vášní, láskou a její nesplnitelností, najít tvářnost lidí opilých jižními nocemi mohlo se podařit jen Nezvalovi. Jeho slovní mistrovství opřelo se zde o konstrukci Calderonovu, aby vytvořilo divadlo zrovna fyziologicky vychutnávané, kde vůně, zvony, barvy jižních nocí rozplaměňují a pohánějí lidi odpoutané od jejich každodennosti. Vyrůstá před námi divadlo dneškem a dnešními nervy zkomplikované. Jiří Frejka.

Svou novou lyrickou komedií Milenci z kiosku navazuje Vítězslav Nezval na svou Depeši na kolečkách. Je v ní stejná atmosféra lyrického napětí, které se vybijí ve veršových kadencích podivuhodné zpěvnosti a hudebnosti. Je v ní opět zachycen životní rytmus a sentiment mladé generace, která cítí Nezvalovu lyriku, ať knižní či scénickou, ne náladově, nýbrž smyslově. Ale proti letmé improvizovanosti Depeše na kolečkách představují Milenci z kiosku skutečnou scénickou kompozici. S divadelně technickou zkušeností, nabytou při přebásnění Calderonovy Schovávané na schodech, rozvíjí Nezval jednoduchý příběh do několika situací opravdu divadelně viděných a přesvědčivých.

Literární noviny.

Jsou to improvizace rozmarné obratnosti, momentky pocitů a nálad, jakási zaříkadla pro nevázanou hru představ. Jinde jsou tyto verše při nejmenším cenným dokumentem Nezvalova myšlenkového i uměleckého ladění a podmaňují právě prudkým osobním přízvukem.

Rozmáchlé verše Nezvalovy jako by zde byly vrženy jediným dechem, usilující o sugesci strhujícího, horečného proudu představ a myšlenek, povznášející se někdy k visionářské intenzitě, kmitne se v nich svěží a odvážný obraz.

A. M. Piša.

Jako bibliofilie jsme vydali:

Panychida za Edisona, graficky upravil Karel Teige, vytiskla Státní tiskárna v Praze, typy malostranské antikvy na ručním francouzském papíře Widalon, v prosinci 1931, ve dvou stech autorem podepsaných a číslovaných exemplářích.

Cena Kč 60.—

V typografické úpravě Karla Teigehe, vytiskla Státní tiskárna v Praze, typy reformní antikva půltučná na holandském papíře van Gelderu, v prosinci 1931, ve dvou stech autorem podepsaných a číslovaných výtiscích.

Cena Kč 60.—

U KNIHKUPCŮ

FR. BOROVÝ, nakladatelství, Praha II., Národní tř. 18

KNIHY JANA WELZLA A O WELZLOVI

JAN WELZL

Třicet let na zlatém severu

S obálkou Jos. Čapka. III. vydání. Napsáno za spolupráce B. Golombka a Ed. Valenty (S přehlednou mapkou a fotografií Welzlovou). 284 stran. Brož. Kč 36.—, váz. Kč 46.—

JAN WELZL

Po stopách polárních pokladů

S obálkou Jos. Čapka. II. vydání. 296 stran.

Brož. Kč 36.—, váz. Kč 46.—

GOLOMBEK & VALENTA

Trampoty eskymáckého náčelníka v Evropě

V grafické úpravě Eduarda Miléna. 192 stran.

Brož. Kč 24.—, váz. Kč 34.—

LIDOVÉ NOVINY

Česká kniha nejlepší knihou měsíce v Americe. Americký Month Club v Nov. Yorku, který vydává každý měsíc nejlepší knihu z novinek celého světa, se rozhodl vydati v červenci 1932 po prvé české dílo. Je to kniha „Třicet let na zlatém severu“, kterou sepsali s Janem Welzlem redaktoři Lidových Novin Bedřich Golombek a Edvard Valenta.

KAREL ČAPEK

Žádný Jack London by nevyličil názorněji psychologii polárních ztracenců, kteří se stíhají pro bolení zubů, jsou šíleně zamilováni do bílé slečinky s plakátu na mýdlo, snášejí útrapy, které se už nezdají být pro člověka, a přece se vrací znovu na ledový sever, když náhoda života jimi smýkla zpátky mezi lidi.

PAVEL EISNER

Zahraniční vydání Welzlovy knihy však ponese jméno českého Marka Pola ze Zábřehu světem.

TIMES

Zřejmě nenapadlo Welzlovi, že by měl nějaká dobrodružství, až když mu to řekli ti dva novináři, kteří napsali tuto knihu – a napsali tak, že sami z ní zmizeli, což dovoluje Welzlově prostotě, aby sama svědčila o jeho vyprávění.

U KNIHKUPCŮ

Nakladatelství Fr. Borový, Praha II, Národní 18